

Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr XVIII/183/12 Rady Gminy Pawłowie z dnia 25 czerwca 2012 r.

Wójt Gminy Pawłów

PAWŁÓW
ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
UWARUNKOWANIA ROZWOJU

MASTERPLAN RAFAŁ KOZIEŁ

26-065 Piekoszów, Jaworznia-Zagórze 1

SPIS TREŚCI

I	WPROWADZENIE	3
II	PODSTAWA PRAWNA I ZAKRES OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM	5
III	METODA I FORMA OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM	5
IV	TOK OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM	5
V	MATERIAŁY WEJŚCIOWE	6
VI	GMINA NA TLE REGIONU	7
VII	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	7
VIII	OCENA I USTALENIA POSZCZEGÓLNYCH FORM ZAGOSPODAROWANIA	24
IX	TERENY ROLNICZO - LEŚNE	26
X	ZAGADNIENIA DEMOGRAFICZNO-LUDNOŚCIOWE	33
XI	WYBRANE SFERY USŁUG PUBLICZNYCH	39
XII	WYBRANE ELEMENTY USŁUG KOMERCYJNYCH	41
XIII	STANDARDY JAKOŚCI ŻYCIA	42
XIV	STRUKTURA PRZESTRZENNA	43

CZĘŚĆ GRAFICZNA

Ukierunkowania rozwoju

1 : 10000

I. Wprowadzenie

Zmiana przepisów prawa z zakresu planowania przestrzennego wprowadziła nowy, bardziej szczegółowy zakres zawartości studium, (która nastąpiła w wyniku wejścia w życie w dniu 11 lipca 2003r. nowej ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zastępującej ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym) oraz konieczność uzupełnienia i poszerzenia zawartej w tym dokumencie problematyki o zagadnienia związane z członkostwem Polski w UE oraz ustalenia nowych programów gminnych i wojewódzkich (posiadających w odniesieniu do studium charakter nadrzędny) zaszła potrzeba zmiany lub uaktualnienia całości treści omawianego dokumentu. W tej sytuacji dokonana zmiana studium oznacza w praktyce opracowanie nowego dokumentu, który objął wszystkie niezbędne zagadnienia przewidziane w art. 10 ust. 2 nowej ustawy, a ponadto m. innymi: wnioski z ekofizjografii gminy oraz zadania wynikające z „Programu ochrony środowiska i gospodarki odpadami gminy Pawłów” oraz „Planu zagospodarowania przestrzennego woj. świętokrzyskiego”.

Podstawą racjonalnego zagospodarowania obszaru gminy powinna być **zasada trwałego zrównoważonego rozwoju**, oznaczająca taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje zespolenie działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu stworzenia możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli zarówno współcześnie żyjących, jak i przyszłych pokoleń.

Przepisy ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym przyjmując zrównoważony rozwój jako priorytet działań w sprawach objętych ustawą, nakazują w zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnić:

- wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury;
- walory architektoniczne i krajobrazowe;
- wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych;
- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych;
- walory ekonomiczne przestrzeni;
- prawo własności;
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa;
- potrzeby interesu publicznego.

Zadaniem Władz Gminy jest kształtowanie i prowadzenie takiej polityki przestrzennej, która jest zgodna z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz uwzględniająca ustalenia „Strategii rozwoju województwa” zawartej w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa” oraz strategii rozwoju gminy.

W tym celu rada gminy zobowiązana ustawą z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami) podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, dokumentu planistycznego opracowanego dla obszaru całej gminy.

Projekt tego dokumentu Wójt po uzyskaniu odpowiednich uzgodnień (art. 11 ust.: 5, 6, 7 ww. ustawy) przedkłada do zaopiniowania właściwym jednostkom i organom (art. 11 ust. 8 ww. ustawy), a następnie wyklada do publicznego wglądu. Dokument ten uchwała rada gminy, rozstrzygając jednocześnie o sposobie rozpatrzenia uwag złożonych w trakcie wyłożenia projektu do publicznego wglądu.

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym określa merytoryczną zawartość studium, które powinno uwzględniać uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- 1) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- 2) stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- 3) stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- 4) stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- 5) warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- 6) zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- 7) potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- 8) stanu prawnego gruntów,
- 9) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- 10) występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- 11) występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- 12) występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- 13) stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- 14) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Ponadto w studium określa się w szczególności:

- 1) kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów,
- 2) kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy,
- 3) obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- 4) obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- 5) kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- 6) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym,
- 7) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ww. ustawy,
- 8) obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej,
- 9) obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- 10) kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- 11) obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych,
- 12) obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,
- 13) obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenie działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maj 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. nr 41, poz. 412 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271),
- 14) obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,
- 15) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- 16) inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania przestrzennego występujących w gminie.

Zgromadzony w studium kompleksowy zasób informacji może posłużyć nie tylko dla prowadzenia polityki przestrzennej, ale również na jego podstawie można sporządzać programy inwestycyjne i gospodarcze, formułować oferty dla potencjalnych inwestorów, promujące gminę itp.

II. PODSTAWA PRAWNA I ZAKRES OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM

- Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami),
- Uchwała Nr XXXIX/318/10 Rady Gminy w Pawłowie z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pawłów zmienionej Uchwałą Nr XLIII/357/10 Rady Gminy w Pawłowie z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XXXIX/318/10 Rady Gminy w Pawłowie z dnia 10 marca 2010 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pawłów, która objęła zakresem opracowania cały obszar gminy z wyłączeniem sołectwa Szerzawy.
- Uchwała Nr XXXVIII/310/10 z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pawłów. Uchwała ta obejmowała zakresem sołectwo Szerzawy.
- Umowa zawarta w dniu 18 stycznia 2010 r. pomiędzy Gminą Pawłów, reprezentowaną przez Wójta Gminy a Biurem Projektowym MASTERPLAN Rafał Kozieł, w sprawie zlecenia, na podstawie zamówienia publicznego udzielonego w trybie przetargu nieograniczonego zgodnie z przepisami ustawy o zamówieniach publicznych,
- Zasięg opracowania zmiany „Studium...” obejmuje teren w aktualnych granicach administracyjnych gminy Pawłów.

III. METODA I FORMA OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM

Metoda opracowania zmiany „Studium...” wyłania się z założonego efektu końcowego. Istnieje jednak szereg warunków, jakie muszą zostać spełnione, aby opracowane „Studium...” było dokumentem odpowiadającym zarówno wymaganiom ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym i innym przepisom szczególnym, a jednocześnie odzwierciedlało specyfikę obszaru gminy.

Najważniejsze z tych warunków to:

- **wola polityczna** władz samorządowych do sporządzenia dokumentu ukazującego społeczeństwu zwartą i godzącą różne interesy koncepcję rozwoju przestrzennego gminy oraz przedsięwzięcia organizacyjne i prawne, umożliwiające niezbędne działania,
- **dostępny zasób informacji o gminie** i jej zewnętrznym otoczeniu pozwalający na wiarygodne określenie uwarunkowań rozwoju,
- funkcjonowanie **lokalnego systemu planowania** rozwoju gminy umożliwiające przenoszenie treści „Studium...” do innych dokumentów planistycznych o charakterze operacyjnym (strategie i programy) i regulacyjnym (plany miejscowe).

IV. TOK OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM

W ramach I etapu wykonano następujące prace:

a) analiza materiałów służących opracowaniu zmiany „Studium...”:

- dotychczasowych opracowań planistycznych dotyczących obszaru gminy,
- informacji na temat zamierzeń realizacji ponadlokalnych zadań publicznych,
- materiałów dotyczących stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego, stanu zagospodarowania przestrzennego, warunków życia mieszkańców, demografii, warunków gospodarczych gminy, zawartych w różnych opracowaniach studialnych oraz publikacjach,

- wniosków, które wpłynęły od zainteresowanych jednostek organizacyjnych i organów jako odpowiedź na powiadomienie o przystąpieniu do sporządzenia studium i zgłaszaniu posiadanych informacji przydatnych do w. w. opracowania oraz wnioski od osób fizycznych;
 - b) sporządzenie opracowania ekofizjograficznego;
 - c) sporządzenie „Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy”, obejmujących:
 - część tekstową zawierającą problematykę z zakresu: środowiska przyrodniczego i geologii, rolnictwa i leśnictwa, turystyki, demografii, mieszkalnictwa, infrastruktury społecznej, infrastruktury technicznej, infrastruktury ekonomicznej, dziedzictwa kulturowego, aspektów obronnych,
 - oraz część graficzną,
- I etap opracowania zakończono podsumowaniem podstawowych szans, zagrożeń oraz barier wynikających ze stanu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Drugi etap prac obejmuje opracowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pawłów, złożonych z:

- a) elaboratu zawierającego: strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, główne zasady i kierunki zagospodarowania, strefy polityki przestrzennej oraz kierunki ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, kierunki rozwoju: osadnictwa i funkcji gospodarczych, funkcji rolniczej i leśnej, turystyki i rekreacji, kierunki modernizacji i rozbudowy układu infrastruktury technicznej, komunikacji, kierunki zagospodarowania w zakresie obrony cywilnej oraz zestawienie obszarów objętych obowiązkiem opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- b) oraz części graficznej w postaci map, obrazujących ww. problematykę, zatytułowanych:
 - Kierunki zagospodarowania przestrzennego, skala 1:10 000.

Po zakończeniu drugiego etapu, następuje wyłożenie projektu zmiany „Studium” do zaopiniowania i uzgodnienia oraz wyłożenie do publicznego wglądu. Po zakończeniu etapu wyłożenia do publicznego wglądu projekt „Studium...” przedkłada się następnie do uchwalenia. Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227) projekt zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pawłów podlega przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Uchwaleniu podlega całość Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego oraz Kierunków zagospodarowania przestrzennego.

VI. MATERIAŁY WEJŚCIOWE:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pawłów, zatwierdzone Uchwałą X/104/99 Rady Gminy w Pawłowie z dnia 24 czerwca 1999 r.
2. Dane statystyczne (publikacje WUS-u i dane udostępnione przez Gminę Pawłów oraz zebrane przez zespół autorski).
3. Obszary, tereny i obiekty podlegające ochronie.
4. Struktura własności i użytkowania gruntów na obszarze gminy.
5. Wnioski organów i instytucji — złożone w wyniku zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania studium.
6. Wnioski od osób fizycznych.
7. Strategia Rozwoju Gminy Pawłów.
8. Plan rozwoju lokalnego gminy Pawłów,
9. Plan gospodarki Odpadami gminy Pawłów,
10. Program ochrony środowiska gminy Pawłów,
11. Plan gospodarki Odpadami województwa świętokrzyskiego,

12. Program ochrony środowiska województwa świętokrzyskiego,
13. Publikacje i opracowania popularno-naukowe, promocyjne dotyczące gminy Pawłów.
14. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego, uchwalony Uchwałą Nr XXIX/399/02 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r.
15. Program rozwoju układu komunikacyjnego województwa świętokrzyskiego.

VI. GMINA NA TLE REGIONU

Gmina Pawłów położona jest w północno – wschodniej części województwa świętokrzyskiego w obrębie Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Powierzchnia gminy wynosi 137 km², liczba ludności w 2010 r. w 35 sołectwach wynosiła łącznie 15447 osób w tym 7725 kobiet. Średnia gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie 112 osób/km² i była większa niż średnia dla terenów wiejskich województwa. Pawłów sąsiaduje z gminami: Wąchock, Kunów, miastem Starachowice, gminą Brody, Waśniów, Nowa Słupia, Bodzentyn.

Gmina stanowi bezpośrednie zaplecze północnego obszaru uprzemysłowionego wzdłuż rzeki Kamiennej, pomiędzy Starachowicami i Ostrowcem Świętokrzyskim i Kunowem. Korzystne jest również położenie gminy względem korytarza infrastruktury technicznej wzdłuż drogi krajowej Końskie – Skarżysko Kamienna – Ostrowiec Świętokrzyski oraz bliskość projektowanej drogi ekspresowej Radom – Ostrowiec Świętokrzyski – Rzeszów. Od południa przylega do bardzo atrakcyjnych pod względem przyrodniczym i turystycznym terenów Gór Świętokrzyskich. Znaczna część gminy po jej północnej stronie położona jest w Sieradowickim Parku Krajobrazowym i jego otulinie, a cała gmina znajduje się w obszarze chronionego krajobrazu. W południowo – zachodniej części gminy znajdują się obszary wymagające najwyższej i wysokiej ochrony wód podziemnych.

Gmina Pawłów wyróżnia się korzystnymi warunkami przyrodniczymi do produkcji rolnej. Wg strategii rozwoju województwa świętokrzyskiego cała gmina jest położona we wschodnim obszarze o najkorzystniejszych warunkach agroekologicznych dla produkcji rolniczej. Ma również korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji, zwłaszcza po wybudowaniu zbiornika Wióry na rzece Świślinie.

Reasumując, gmina Pawłów ma charakter rolniczy, ale jej położenie względem ośrodków i obszarów przyspieszonego rozwoju, w tym utworzonej strefy ekonomicznej w Starachowicach, stwarza szansę dla restrukturyzacji rolnictwa i rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego. Wpływ na rozwój gospodarczy gminy ma również wybudowany zbiornik Wióry. Pawłów jest także gminą o dużych możliwościach dla rozwoju turystyki w tym agroturystyki.

VII. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

1. Zasoby środowiska przyrodniczego

Gmina Pawłów leży w północnej części w obrębie Płaskowyżu Suchedniowskiego i w południowej części, w obrębie Gór Świętokrzyskich. Charakteryzuje się wieloma wartościowymi elementami środowiska przyrodniczego, tworzącymi atrakcyjny krajobraz, w którym szczególną rolę odgrywa ukształtowanie terenu i wody oraz zalesienie. Dominującymi elementami w konfiguracji terenu są szerokie, łagodne garby i wierzchowiny które przeważają w obszarze gminy, oraz płaskodenne doliny rzeczne. Gmina Pawłów położona jest w obrębie zlewni rzeki Pokrzywianki, będącej prawym dopływem Kamiennej. Głównym ciekim odwadniającym teren gminy jest dopływ Pokrzywianki – Świślina z dopływem Psarka i szeregiem bezimiennych cieków. Sieć rzeczna jest dobrze rozwinięta. Rzeki i ciek wodne płyną na ogół wąskimi dolinami, a ze względu na podgórski charakter terenu wahania poziomu wody są okresowo spore i wynoszą do 3 m. rzeki te przyjmują szereg dopływów bez nazwy, wnikających w pola uprawne. Naturalnych zbiorników jest niewiele i o małej powierzchni, głównie w dolinach rzecznych. Zbocza dolin są pocięte gęsto siecią wąwozów, parowów i nieckowatych dolin,

niekiedy o dużej głębokości. Największe rozszerzenia dolinne występują we wschodniej części obszaru u zbiegu dolin Świśliny i Pokrzywianki i wynosi ok. 600 m.

Generalnie teren obniża się w kierunku wschodnim. Najwyżej położony punkt w obrębie gminy Pawłów znajduje się w Paśmie Bostowskim w południowej części gminy (348,3 mnpm) najniższy w dolinie Świśliny (190 mnpm). Deniwelacja terenu wynosi 158,3 m. Urzeźbienie terenu, szczególnie o dużych nachyleniach stoków > 30% stwarza zagrożenie erozją gleb lessowych, dominujących na omawianym obszarze.

Gmina Pawłów położona jest w Świętokrzyskiej poddzielnicy leśno – klimatycznej. Większy kompleks w obrębie granic gminy występuje tu jedynie w północnej części gminy. Dominują lasy mieszane i bory mieszane świeże. W drzewostanie przeważa sosna i jodła. Na obrzeżach gminy rozrzucone są małe powierzchnie leśne. Lasy porastają również zbocza dolin, wąwozy i parowy, wzdłuż cieków wodnych sporadycznie występują lasy łąkowe. Mniejsze powierzchnie leśne i zagajniki oraz zadrzewienia śródpolne dróg i siedlisk rolniczych podnoszą walory krajobrazu gminy.

Gmina posiada charakter rolniczy, a średnia wartość użytków kształtują się na poziomie III klasy bonitacyjnej. Gleby II i III klasy bonitacji stanowią łącznie 62,8% gruntów ornych, a gleby IV klasy bonitacji 29%. Łącznie gleby zaliczane do najkorzystniejszych kompleksów glebowych stanowią w gminie 91,8% gruntów ornych i koncentrują się w środkowej części gminy. Natomiast warunki agroklimatyczne w obszarze gminy są średnio korzystne.

Cały obszar gminy Pawłów jest objęty różnorodnymi formami ochrony przyrody.

W południowo zachodniej części gminy znajdują się obszary podlegające najwyższej ochronie wód podziemnych (ONO). GZWP „Bodzentyń” nr 419 o charakterze szczelinowo – krasowym o powierzchni 52 km², posiada zasoby dyspozycyjne 364 m³/h.

Znaczna część gminy, ok. 78% powierzchni położona jest w Sieradowickim Parku Krajobrazowym i jego otuliną będącą Sieradowickim Obszarem Chronionego Krajobrazu, oraz graniczy z otuliną Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego, będącą Jeleniowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu, niewielki fragment znajduje się w otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego, kilka sołectw w północno - wschodniej części gminy leży w obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej.

Na terenie Sieradowickiego Parku Krajobrazowego zgodnie z rozporządzeniem Nr 73/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Sieradowickiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1934 ze zm.) zabrania się:

- a) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2010 r. - Prawo ochrony środowiska,
- b) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej,
- c) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- d) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- e) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- f) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- g) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową.

Zgodnie z rozporządzeniem, o którym mowa powyżej do szczególnych celów ochrony Parku należy:

- a) zachowanie cennych biocenoz z chronionymi i rzadkimi gatunkami flory i fauny;
- b) zachowanie różnorodności geologicznej, w tym obszarów występowania rzeźby lessowej;
- c) racjonalne wykorzystanie zasobów złóż kopalin;
- d) zachowanie naturalnych fragmentów ekosystemów wodnych (rozlewisk i starorzeczy);
- e) zachowanie populacji roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- f) zachowanie siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- g) zachowanie układów i obiektów zabytkowych, w tym pozostałości Staropolskiego Okręgu Przemysłowego, a także licznych miejsc pamięci narodowej;
- h) preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji i otaczającego krajobrazu;
- i) zachowanie wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych;
- j) zachowanie istniejących punktów i ciągów widokowych;
- k) ograniczenie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na krajobraz.

Na terenie Sieradowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, położonego na terenie otuliny Sieradowickiego Parku Krajobrazowego, obowiązują zgodnie z rozporządzeniem Nr 81/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Sieradowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Św. Nr 156, poz. 1942 ze zm.) zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 4) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

W zakresie czynnej ochrony ekosystemów obowiązują:

- 1) ochrona dużych kompleksów leśnych dla zachowania różnorodności biologicznej lasu,
- 2) zapewnienie bioróżnorodności ekosystemów, a w szczególności najcenniejszych zbiorowisk łąk,
- 3) zachowanie naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej,
- 4) zachowanie naturalnych fragmentów obszarów wodnych,
- 5) zachowanie tworów i składników przyrody nieożywionej.

Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej, który położony jest we wschodniej części Gminy Pawłów (sołectwa Godów i Kałków), obowiązują zgodnie z rozporządzeniem Nr 89/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Św. Nr 156, poz. 1950 ze zm.) zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 4) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

W zakresie czynnej ochrony ekosystemów na terenie OChK ustala się:

- 1) zachowanie i ochronę zbiorników wód powierzchniowych naturalnych i sztucznych, utrzymanie meandrów na wybranych odcinkach cieków;
- 2) zachowanie śródpolnych i śródleśnych torfowisk, terenów podmokłych, oczek wodnych, polan wrzosowisk, muraw, niedopuszczenie do ich uproduktywienia lub też sukcesji;
- 3) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
- 4) zachowanie i ewentualne odtwarzanie lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych;
- 5) ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- 6) szczególna ochrona ekosystemów i krajobrazów wyjątkowo cennych, poprzez uznawanie ich za rezerваты przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i użytki ekologiczne;
- 7) zachowanie wyróżniających się tworów przyrody nieożywionej.

Część terenu gminy Pawłów obejmują obszary Natura 2000 - "Wzgórza Kunowskie" PLH260039, który obejmuje dolinę rzeki Psarki i Świśliny wraz z przylegającymi zboczami, "Ostoja Sieradowicka" PLH260031 obejmująca północno-zachodnią część gminy - kompleks lasów oraz "Łysogóry" PLH260002 obejmująca teren sołectwa Modrzewie i Łomno. W stosunku do obszarów Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- a) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar NATURA 2000,
- b) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000, lub
- c) pogorszyć integralność obszaru NATURA 2000 lub jego powiązań z innymi obszarami.

Europejska sieć Ekologiczna NATURA 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego wdrażanym od 1992 roku w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem utworzenia sieci NATURA 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginieciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy.

Wzgórza Kunowskie obszar ten położony jest w obrębie Wyżyny Kielecko – Sandomierskiej na granicy czterech mezoregionów: Płaskowyżu Suchedniowskiego, Gór Świętokrzyskich, Wyżyny Sandomierskiej oraz Podgórze Łżeckiego. Dominującymi elementami rzeźby są szerokie, łagodne garby i wierzchowiny, które przeważają na obszarze, oraz płaskodenne doliny rzeczne. Ostoja leży na obrzeżeniu mezozoicznego paleozoicznego trzonu Gór Świętokrzyskich, na zboczach dolin rzecznych występują piaskowce, wapień triasowe i jurajskie, przykryte utworami czwartorzędowymi, gliną zwałową i piaskami bądź miejscami grubą pokrywą lessową. Grubsza pokrywa lessowa występuje w SE części obszaru. Występują tu liczne odsłonięcia skalne, a wśród nich nieczynne kamieniołomy dolomitu w Dołach Opackich i piaskowca w Dołach Biskupich a także kamieniołomy piaskowców triasowych i jurajskich oraz dolomitów dewońskich i wapiennych. Zbocza dolin rzecznych są często silnie rozczłonkowane wąwozami lessowymi i jarami oraz noszą ślady zjawisk krasowych. Na obszarze dwóch najatrakcyjniejszych wąwozów koło Kunowa zaprojektowano rezerваты przyrody „Bukowa Góra” i „Udziców”. Zbocza dolin często są bardzo wysokie i strome. Obszar leży w obrębie zlewni rzeki Kamiennej, lewobrzeźnego dopływu Wisły, wraz z dopływami. Największym dopływem Kamiennej jest Świślina z dopływem Pokrzywianki i Psarki oraz z szeregiem bezimiennych cieków. Naturalnych zbiorników wodnych jest niewiele. Tworzą się one głównie w dolinach rzecznych i nie posiadają dużej powierzchni. W miejscowości Wióry koło Dołów Biskupich utworzono rozległy zbiornik retencyjny. Największym kompleksem leśnym jest Las Krynecki z wieloma malowniczymi dolinkami rzeczными, a w swojej północno – zachodniej części zawiera naturalne odsłonięcia piaskowców dolno-triasowych występujących w formie monumentalnych bloków objętych ochroną rezerwatową.

OSTOJA „SIERADOWICKA” – Obszar obejmuje fragment Płaskowyżu Suchedniowskiego i fragment Pasma Sieradowickiego ze wzniesieniami: Kamień Michniowski (435 m n.p.m) i Góra Sieradowska (390 m n.p.m). Płaskowyż Suchedniowski stanowią regularne ciągi garbów denudacyjnych zbudowanych głównie z masywnych piaskowców dolnotriasowych, na których zalegają osady plejstoceniowe. Te wzniesienia o łagodnych stokach stanowią regularne ciągi pomiędzy którymi występują zabagnione dolinki. Obszar stanowi rozległy kompleks leśny, wchodzący w skład tzw. Puszczy Świętokrzyskiej, porozdzielany strumieniami, stanowiącymi dopływy rzeki Kamiennej. W dolinach wielu z nich tworzą się podmokłe łąki i torfowiska. Teren od wschodu obejmuje rzekę Żarnówkę wraz z licznymi dopływami, przez centralną część obszaru płynie malowniczo wijąca się Lubianka, w południowo wschodniej części płynie Szczebrza, natomiast w południowej części obszaru, na zboczach Góry Sieradowskiej znajdują się źródła Świśliny.

Ostoją położoną jest w kompleksie promocyjnym "Puszcza Świętokrzyska" - w dużym stopniu naturalnych lasów szpilkowych (bory bagienne, bory jodłowe i świerkowe) i liściastych (grądy, kwaśne i żyzne buczyny, łągi) w tym o charakterze górskim. Jest to również obszar występowania znacznej liczby gatunków górskich, z których część osiąga swój kres północny. W obszarze stwierdzono 13 typów siedlisk przyrodniczych, głównie leśnych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, przy czym najlepiej wykształcone żyzne buczyny, bory i lasy bagienne oraz wyżynny jodłowy bór mieszany. Ponadto dobrze zachowane są zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, które wykształciły się w dolinach rzecznych często towarzysząc im różnego typu torfowiska.

Intensywna gospodarka leśna, w zakres której wchodzi zarówno cięcia rębne (usuwanie drzew zanim osiągną fazę starzenia się i obumierania) jak i tzw. cięcia sanitarne (usuwanie większości drzew obumierających i martwych), co prowadzi do poważnych zaburzeń naturalnej struktury ekologicznej drzewostanów i zaniku mikrobiotopów licznych gatunków saproksylobiontycznych bezkręgowców (w szczególności zanikających, umieszczanych na europejskich i krajowych listach gatunków zagrożonych wyginięciem); działalność tego typu ma także pośredni wpływ na ptaki i inne drobne kręgowce, ograniczając im potencjalne miejsca gniazdowania i zimowania, a także bazę żerową. Znaczącym zagrożeniem ze strony gospodarki leśnej jest także preferowanie w odnowieniach monokultur sosnowych bez względu na charakter podłoża. W odniesieniu do zbiorowisk półnaturalnych (murawy ciepłolubne, łąki) zmiana sposobu użytkowania - zaniechanie ekstensywnej gospodarki rolnej.

"ŁYSOGÓRY" - Obszar obejmuje najwyższą część Gór Świętokrzyskich - starych gór uformowanych przez wypiętrzenie kaledońskie, a potem przez orogenezę hercyńską. Osobliwością tego pasma jest obecność podszczytowych rumowisk piaskowców kwarcytowych z okresu kambryjskiego, nazywanych gołoborzami, nieporośniętych przez florę naczyniową. Obszar jest w ponad 95% porośnięty przez lasy, w większości są to lasy jodłowo-bukowe. Mniej liczne są bory sosnowe i mieszane, z udziałem dębu. W niższych położeniach spotyka się grądy, a w miejscach o właściwych warunkach wodnych, bory wilgotne i bagienne a także olsy. Lasy charakteryzują się znacznym stopniem naturalności, czy wręcz pierwotności, choć niektóre fragmenty drzewostanów mają dość znacznie zmieniony skład gatunkowy i zniekształconą strukturę, co jest efektem prowadzonej tu wcześniej gospodarki leśnej lub niewłaściwych sposobów ochrony (w takich przypadkach obserwuje się jednak spontaniczne procesy renaturalizacyjne). Na terenie ostoi znajdują się także małe enklawy łąk i pastwisk oraz siedlisk kserotermicznych a także liczne, w większości drobne, stałe i okresowe ciekły wodne.

W obszarze stwierdzono obecność 13 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Występują tu rzadkie zespoły roślinne, m.in. wyżynny jodłowy bór mieszany - Abietetum polonicum, czy bór mieszany jodłowo-świerkowy Abieti-Piceetum i dolnoreglowy świerkowy bór na torfie Bazzanio-Piceetum. Znajdują tu swoją ostoję bogate zbiorowiska mszaków i porostów na gołoborzach oraz występuje jedna z największych ostoi modrzewia polskiego *Larix polonica* - jednego z nielicznych taksonów drzew objętych w Polsce ścisłą ochroną. Flora roślin naczyniowych jest dość bogato reprezentowana i liczy ok. 700 gat., wśród których jest wiele zagrożonych w skali kraju, rzadkich, lub

prawnie chronionych. Stwierdzono tu występowanie ok. 4000 gatunków bezkręgowców (rzeczywista ich liczba jest z pewnością znacznie większa), w tym wiele unikatowych i reliktowych - reliktywów późnoplejstocenijskich i wczesnoholocenijskich (np. chrząszcz *Orithales serraticornis*) oraz reliktywów siedliskowych lasów pierwotnych (np. chrząszcze *Ceruchus chrysomelinus*, *Ampedus melanurus*, *Cucujus cinnaberinus*). Znane są także rzadkie gatunki kserotermiczne (np. pajak *Atypus muralis*). Łącznie w obszarze występuje 18 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG oraz 11 gatunków kręgowców i 10 gatunków bezkręgowców z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Spośród tych ostatnich dwa gatunki chrząszczy znane są z terenu ostoi na podstawie danych z lat 50. XX wieku (*Rosalia alpina*, *Boros schneideri*), jednak ze względu na ich trudną wykrywalność i występowanie w obrębie ostoi odpowiadających im siedlisk (makro- i mikrobiotopów rozwoju), nie jest wykluczone ich aktualne tu występowanie.

Na terenie ostoi Łysogórskiej wykształciły się dobre populacje *Unio crassus* szczególnie cenne z uwagi na naturalny charakter. W Łysogórach ustalono występowanie 72 gatunków ślimaków lądowych co stanowi 72% gatunków lądowych występujących w Górach Świętokrzyskich. Do gatunków rzadkich należą *Vestia elata*, *Semilimax cotulai*, *Chondrula tridens*, *Ceciloides acicula* i *Helix lutescens*. A także gatunki wskaźnikowe *Vallonia eniensi* i *Cochlicopa nitens*. Szczególnie wymagają podkreślenia bogate zespoły ślimaków lądowych występujące na odsłonięciach dolomitów dewońskich w Skarpie Zapusty i w rezerwacie Wąwóz w Skałach. Z uwagi na występującą tendencję dotyczącą zmniejszenia liczebności występujących gatunków powierzchni węglanowe wymienionych odsłonień mają znaczenie refugium malakofauny w Łysogórach. Szczególne znaczenie w ostoi Łysogóry mają stanowiska występowania *Unio crassus* w rzekach o naturalnym górskim charakterze.

Zmiany w stosunkach wodnych wywołane działalnością gospodarczą na terenach przyległych do ostoi (melioracje terenów rolniczych, odprowadzanie rowami wód opadowych, kopalnictwo kruszywa, budowa sztucznych zbiorników wodnych itp.). Wpływ działań gospodarczo - leśnych na terenach nie objętych ochroną rezerwatową (poza granicami Świętokrzyskiego Parku Narodowego) a także (pośrednio) w przylegających do lasów gospodarczych fragmentach lasów chronionych, związany przede wszystkim z usuwaniem z drzewostanu drzew obumierających i martwych (w tym złomów i wywrotów), pozyskiwaniem i składowaniem drewna w okresie aktywności saproksylobiontów ("drenaż" poszczególnych gatunków bezkręgowców, szczególnie rzadkich i zagrożonych) oraz stosowaniem pestycydów.

Wg koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET większa część gminy została uznana za fragment węzła ekologicznego o randze międzynarodowej. W skład węzła wchodzi: Świętokrzyski Park Narodowy z otuliną i Sieradowicki Park Krajobrazowy z otuliną, będącą obszarem chronionego krajobrazu.

Większe kompleksy leśne skoncentrowane w północnej części gminy stanowią lasy ochronne. Pełnią funkcję wodochronną terenów źródłiskowych oraz lasów ochronnych dla Starachowic ze względu na bliskość miasta o liczbie ludności powyżej 50 tys.

Na terenie gminy znajduje się 9 pomników przyrody oraz użytek ekologiczny. Świadczą one o znaczących walorach przyrodniczych gminy Pawłów. Również miejsca ekspozycji dalekich i bliskich widoków krajobrazowych stanowią cenny element walorów natury tego obszaru.

Wykaz pomników przyrody w gminie Pawłów

Lp	Nr. ewid. w rej. Woj. Kons. Przyrody	Rodzaj pomnika przyrody	Opis pomnika			Określenie położenia pomnika	Rok ustanowienia
			Obwód (cm)	Wysokość (m)	Wiek (lata)		
1	46	Lipa - 3 szt. Topola - 1 szt.	320 - 450		300 200	Tarczek - na terenie cmentarza kościelnego	1955

2	60	Lipa - 5 szt	310 - 340		300	Warszówek - na terenie prywatnej posesji	1958
3	61	Lipa - 4 szt.	250 - 360	21	300	Łomno - w parku	1958
4	62	Dąb - 4 szt. w grupie i 1 szt. osobno	220 - 375	18	200 - 300	Łomno - w parku	1958
5	63	Dąb - 7 szt.	250 - 370	18	300	Tarczek - w parku	1958
6	65	Lipa	400	20	300	Pokrzywnica - w parku	1958
7	104	Lipa	450	20	350	Tarczek, przy kościele	1986
8	107	Lipa	600	25	400	Bukówka - Zapniów	1986
9	370	Grupa drzew - trzy modrzewie europejskie i czerty kasztanowce zwyczajne	bd	bd	bd	Pokrzywnica - w parku	1996

bd. - brak danych

W stosunku do pomników przyrody obowiązują następujące zakazy:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcenia obiektu lub obszaru,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- uszkodzenia i zanieczyszczania gleby,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowych gruntów rolnych,
- zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych,
- umieszczania tablic reklamowych.

Zakazy, o których mowa powyżej, nie dotyczą:

- prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Użytek ekologiczny – "Zespół Parkowy w Pokrzywnicy" utworzony został Uchwałą Nr XXX/309/06 Rady Gminy w Pawłowie z dnia 24 października 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 13, poz. 202), zgodnie z którą na terenie tym zabrania się:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;

2. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
3. uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
4. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
5. likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
6. wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
7. zmiany sposobu użytkowania ziemi;
8. wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
9. umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
10. zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
11. umieszczania tablic reklamowych.

Ponadto na terenie gminy Pawłów znajdują się następujące obiekty przyrody, które proponuje się objąć ochroną:

1. tereny stromych zboczy tzw. Wymysłowskich Dołów położony na zachód od wsi Szerzawy (Wąwóz Chmielowiec – Śniadka),
2. Stanowisko dokumentacyjne geologiczno-krajobrazowe pod nazwą „Wąwóz Sitki” zajmujące powierzchnię 1,06 ha. z uwagi na występujące odsłonięcia skał środkowego dewonu ze skamieniałościami fauny – głównie ramienionogów.
3. Użytki ekologiczne:
 - Obszar wilgotny łąk tzw. Długie Łąki i Porębne Łąki (tereny źródliskowe „Wojtasowego Smugu”) w obrębie kompleksu lasów siekierczyńskich w zachodniej części gminy,
 - Obszar podmokłych gruntów w dolinie cieku wodnego o nazwie „Wojtasowski Smug” – teren bezleśny.
4. Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe:
 - Obszar na zachód od Izwola obejmujący wzgórza w dolinie rz. Psarki w ciągu tzw. Wymysłowskich Dołów na granicy z gminą Bodzentyn,
 - Obszar zboczy wąwozów i jarów wśród gruntów użytkowanych rolniczo między miejscowościami Bukówka i Kobiałki,
 - Obszar śródpolnych zboczy jarów między gruntami przysiółków Komorniki i Zapniów w sołectwie Bukówka,
 - Wschodnie zbocza doliny Pokrzywianki pomiędzy wsią Pokrzywnica i przysiółkiem Wymysłów.

Warunki ekofizjograficzne gminy Pawłów:

POŁOŻENIE

Wg podziału fizyczno – geograficznego J. Kondraciego północna część gminy Pawłów leży w obrębie mezoregionu Płaskowyż Suchedniowski (342.31), pozostałą obejmuje północny skraj Gór Świętokrzyskich (mezoregion 342.342). Obydwa mezoregiony wchodzi w skład makroregionu Wyżyna Kielecko – Sandomierska (342.3), podprovincia Wyżyna Środkowo – Małopolska (342).

Obszar gminy odwadniają potoki należące do zlewni rzeki Świśliny (w przeważającej części) i Lubianki, dopływów rzeki Kamiennej.

Najwyżej położony punkt w obrębie gminy Pawłów znajduje się w Paśmie Bostowskim (348,3 mnpm), najniżej w dnie doliny Świśliny (190 mnpm). Deniwelacje terenu wynoszą 158,3 m.

RZEŻBA

Dominującymi elementami rzeźby są szerokie, łagodne garby i wierzchowiny, które przeważają w obszarze gminy oraz płaskodenne doliny rzeczne. Doliny głównych rzek posiadają płaskie starasowane dna o zmiennej szerokości, oddzielone od stoków przeważnie dość stromymi wyraźnymi załomami. Największe rozszerzenie dolinne występuje we wschodniej części obszaru u zbiegu dolin Świśliny i Pokrzywianki i osiąga szerokość ok. 600m.

Doliny bocznych dopływów, modelowane głównie przez procesy denudacyjne mają nieckowate dna, przechodzące łagodnie w stoki garbów i wierzchowin.

W obszarze pokrytym grubą warstwą lessu – zbocza dolin są pocięte gęsto siecią okresowo odwadniających wąwozów, parowów i dolin nieckowatych, niekiedy o dużej głębokości.

Dla terenów lessowych typowe są liczne wcięcia drogowe – pochodzenia antropogenicznego.

Generalnie teren obniża się w kierunku wschodnim. Najwyższe wzniesienia występują w południowej części – Paśmie Bostowskim i wynoszą 348,3 i 336,0 mnpm oraz na krańcu północno – zachodnim 343,0 i 321,0 mnpm. W części centralnej wzniesienia osiągają wysokość średnio od 250 – 300 mnpm. Najniżej położonymi są doliny rzek Świśliny (Ryczywół 235,4, Podświślina 227,8, Kolonia Rzepin I – 222,9, Rzepin II – 213,9) i Pokrzywianki (Broniewice 119,6, Pokrzywianka 204,2).

W dnie rzeki Świśliny, po połączeniu z Pokrzywianką – na pograniczu gmin Pawłów i Kunów – zaporą – teren opada do wysokości 190,0 mnpm. Deniwelacje terenu osiągają 158,3 m. lokalne kierunki pochylenia terenu wynikają ze stosunkowo gęstego rozczłonkowania tego obszaru siecią dolin głównych i bocznych. Kierunki pochylenia zboczy i garbów i wzniesień opadających do obniżień dolinnych nawiązują do ich przebiegu.

Spadki terenu są zróżnicowane. Na łagodnie nachylonych zboczach wynoszą około i poniżej 10%, na średnio i stromych zboczach 10 – 15% i 20 – 25%. Stoki bardzo strome pochyłone są > 30%, a maksymalnie ok. 40% (np. fragmenty zboczy w dolinie rzeki Pokrzywianki koło Wymysłowa, w Radkowicach, w Wieloborowicach, w Dolinie Psarki). Zbocza garbów nachylone są przeważnie do 10%, wyjątkowo do 20% w zejściu do form dolinnych.

Urzeźbienie terenu, szczególnie o dużych nachyleniach stwarza zagrożenie erozją gleb. Szczególnie podatne na niszczenie są utwory lessowe, dominujące na omawianym obszarze.

GEOLOGIA

W podłożu obszaru obejmującego gminę Pawłów zalegają utwory tzw. osłony mezozoicznej. W części północnej i środkowej są to serie skał osadowych, głównie triasowe piaskowce, zlepieńce i ily; a w części południowej (okolice Nieczulic, Bostowa i Krajkowa), starsze skały osadowe: piaskowce, łupki, wapień i dolomity wieku dewońskiego. Powyższe skały nie są silnie sfałdowane a jedynie lekko zondulowane. Skały triasowe występują na powierzchni, odsłaniają się tylko miejscami na zboczach dużych dolin.

Natomiast skały dewońskie występują dużymi płatami na stokach garbów lub kopulastych wierzchowin przykryte cienką pokrywą glebową w strefie Nieczulice – Krajków.

Na całym prawie obszarze skały starszego podłoża przykryte są osadami plejstocześnymi. Są to lessy zaglinione miąższości dochodzącej do kilku metrów, miejscami piaski fluwioglacjalne, gliny morenowe i gliny zwałowe. Miąższość utworów plejstocześnych cechuje duża zmienność.

Najmłodsze osady pochodzą z holocenu. Są to pokrywy aluwialne ukształtowane jako mady pylaste lub ilaste, czarne ziemie i zalegają w dnach wszystkich dolin rzecznych. W nielicznych miejscach zawierają wkładki utworów pochodzenia hydrogenicznego: słabo rozwinięte torfy i gleby murszowe.

Większe płaty holocenijskich pokryw deluwialnych jako oglinione lessy zalegają na wierzchołkach i w górnych częściach dolin nieckowatych w okolicy Szerzawy, Wawrzęcyc i Trzeszkowa.

KOPALINY MINERALNE:

Gmina Pawłów jest uboga w udokumentowane złoża surowców mineralnych. Jedynym udokumentowanym złożem surowców mineralnych występującym na tym terenie jest fragment złoża piaskowców kwarcytowych "Doły Biskupie-Godów", które udokumentowane w kategorii C1+C2. Złoże to położone jest w północno-wschodniej części gminy na pograniczu z gminą Kunów.

Ponadto na terenie gminy występują dwa obszary złożowe o określonych zasobach szacunkowych:

- 1) złożo piaskowców kwarcytowych "Modrzewie" położone w miejscowości Modrzewie o zasobach szacunkowych 5600 tys. ton,
- 2) złożo dolomitów "Sitki-Sierzawy" położone w miejscowości Szerzawy o zasobach szacunkowych wynoszących 5000 tys. ton.

WARUNKI GRUNTOWO - WODNE

Przeważają korzystne warunki gruntowo – wodne (geologiczno – inżynierskie, budowlane). Na wychodniach mezozoiku (i sporadycznie paleozoiku) znajdują się grunty skaliste, głównie piaskowce – kategoria gruntów Nr 4, nośność (orientacyjna dla celów urbanistycznych) 2kG/m² i więcej, I poziom wody gruntowej – 2,0 mppt i więcej. Na pokrywie plejstoceńskiej – grunty w przewodzie makroskopowe (lessowe) – kategoria gruntów Nr 17. Nośność ca 1,9 kG/m² i nieco mniej, I poziom wody gruntowej 2,0 mppt.

Małokorzystne i niekorzystne warunki glebowo – wodne związane są z najmłodszymi holocenijskimi utworami. W dolinie Świśliny i Pokrzywianki występują w przewodzie (obok gruntów piaszczysto – żwirowych) mady i piaski rzeczne – kategoria Nr 22 o nośności 0 – 1,5 kG/m² i I poziomie wód gruntowych 0 – 1,5 mppt. Mało korzystne i niekorzystne warunki gruntowo – wodne dotyczą stosunkowo niedużych obszarów w ogólnej powierzchni gminy Pawłów.

HYDROGRAFIA

Gmina Pawłów położona jest w zlewniach rzek Świśliny (III rzędu) i Lubianki (III rzędu) – w części północnej, dopływów Kamiennej.

Teren rozczłonkowany jest gęstą siecią dolin rzek głównych i ich dopływów. Główna rzeka Świślina, o przebiegu w zasadzie równoleżnikowym, przyjmuje w górnym biegu prawobrzeżny dopływ Psarkę (IV rzędu) oraz w części wschodniej obszaru swój największy dopływ Pokrzywiankę. Inne większe rzeki to Bostówka (V rzędu) – dopływ Psarki, Czarna Woda (V rzędu), a także szereg potoków 3) bez nazwy. Cieków antropogenicznych (jak rowy itp.) jest mało. Rzeką zmeliorowaną jest Czarna Woda.

W obszarze gminy niewiele jest naturalnych zbiorników wód powierzchniowych. Są one niewielkie powierzchniowo i występują przeważnie w dolinach rzek. W ostatnich latach zakończona została budowa zbiornika wodnego „Wióry”, który zlokalizowany został na rzekach Świślina i Pokrzywianka. Powierzchnia zbiornika przy średniej piętrzenia wynosi ok. 300 ha, a maksymalna rzędna piętrzenia wynosi 214,80 m. n.p.m. – przy takiej rzędnej piętrzenia jego powierzchnia wzrasta do 408 ha. Podstawową funkcją zbiornika jest funkcja ochrony przed powodzią oraz podniesienie retencyjności obszaru zlewni rzeki Kamiennej. Dodatkową funkcją jest wykorzystanie energetyczne oraz funkcja rekreacyjna.

Dane techniczne zbiornika „Wióry”

1. Pojemność całkowita – 35 mln m³,

2. Pojemność użytkowa – 1,0 mln m³,
3. Pojemność przeciwpowodziowa – 19,0 mln m³,
4. Max. Poziom piętrzenia – 214,9 m. npm. (powierzchnia 408 ha, 35 mln m³, śr. głębokość 8,58m),
5. Normalny Poziom piętrzenia – 208,9 m. npm. (powierzchnia 257 ha, 16 mln m³, śr. głębokość 6,45m),
6. Min. Poziom piętrzenia – 208,5 m. npm. (powierzchnia 248 ha, 15 mln m³, śr. głębokość 6,05m)

Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są nie oczyszczone ścieki komunalne, przemysłowe, spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, komunikacyjnych, przemysłowych, dopływ zanieczyszczonych wód powierzchniowych z poza terenu gminy.

Gmina nie posiada kanalizacji ogólnospławnej i deszczowej. Gminną gospodarkę wodno – ściekową prowadzi Gminny Zakład Usługowo – Inwestycyjny z siedzibą w Brzeziu.

Ścieki z kanalizacji doprowadzone są do oczyszczalni ścieków, które znajdują się w miejscowości Godów i Tarczek.

Jakość wód powierzchniowych

Na terenie gminy Pawłów znajdują się dwa punkty pomiarowo – kontrolne monitoringu wód powierzchniowych. Monitoringiem w 2008 r. wg Stanu środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2009-2010 - Raport, WIOŚ Kielce 2011 objęte zostały rzeki Pokrzywnica oraz Świślina. Wg badań prowadzonych w 2008 r. rzeka Pokrzywianka prowadziła wody I klasy czystości a Świślina III klasy czystości (wg oceny wskaźników biologicznych). W stosunku do lat ubiegłych - 2003 r. czystość wód w tych rzekach uległa znacznej poprawie, gdyż wtedy rzeki te prowadziły wody pozaklasowe.

Wody podziemne

Na obszarze gminy występuje fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 419 (Bodzentyn), o szacowanych zasobach dyspozycyjnych zbiornika 12 tysięcy m³/dobę i średniej głębokości ujęć 100 m, objęty najwyższą ochroną wód (ONO), z możliwością budowy dużych ujęć > 10000 m³/dobę, z wysokiej jakości wodą pitną.

W pozostałej części znajdują się poziomy wód użytkowych – przedczwartorzędowe (UZWP), w których występują wody o jakości spełniającej wymagania użytkowników (gospodarki komunalnej, rolnictwa i przemysłu) i w ilości zapewniającej w sposób ciągły, uzyskanie z potencjalnego otworu studziennego więcej niż 5 – 10 m³/h.

W dolinach rzecznych występują czwartorzędowe poziomy wód użytkowych, o bardzo dużym zagrożeniu jakości wód ze strony zanieczyszczeń powierzchniowych. Stan czystości wód powierzchniowych przedstawia się następująco:

Świślina – nie odpowiada żadnej z klas czystości, z uwagi na ponadnormatywne zawartości azotynów. Pod względem bakteriologicznym odcinek od źródeł do miejscowości Szeligi jest w II klasie czystości, następny do Nietuliska w III klasie czystości. Głównym źródłem zanieczyszczeń są jej największe dopływy Psarka i Pokrzywianka, będące odbiornikami ścieków komunalno – przemysłowych z Bodzentyna, Rudek i Nowej Słupi.

Psarka – czystość wód na całej długości nie odpowiada normatywom, ze względu na przekroczenie stężeń dopuszczalnych zawiesiny azotynów i m. Coli. Wpływając na obszar gminy Pawłów, Psarka wprowadza wody już zanieczyszczone ściekami komunalno – przemysłowymi z terenu Bodzentyna.

Pokrzywianka – czystość wód nie odpowiada normie, ze względu na stężenie zawiesin i m. Coli. Rzeka wpływając na teren gminy wprowadza wody zanieczyszczone. Jest odbiornikiem ścieków z Zakładu Gospodarki Komunalnej i mieszkaniowej w Rudkach.

Na terenie gminy Pawłów ujęcia wód podziemnych znajdują się w następujących miejscowościach:

1. Bronkowicach – zatwierdzone zasoby 65 m³/h, przy depresji 10,5m,
2. Szerzawach – zatwierdzone zasoby 50 m³/h, przy depresji 6m,
3. Świślinie – zatwierdzone zasoby 20 m³/h,
4. Ambrożowie – zatwierdzone zasoby 39 m³/h, przy depresji 16,6m,

Dla ujęć wody w Ambrożowie i Szerzawach ustanowione zostały strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej. zasady ochrony w tych strefach zostały określone w dalszych rozdziałach opracowania.

Poza w/w ujęciami wód podziemnych, które stanowią komunalne źródła zaopatrzenia mieszkańców w wodę, na terenie gminy Pawłów występuje szereg studni wierconych, które stanowią źródło zaopatrzenia w wodę użytkowników indywidualnych. Poza tym studnie te w sytuacjach awaryjnym mogą stanowić główne zaopatrzenie mieszkańców gminy w wodę.

Zbiorcze zestawienie studni wierconych na terenie gminy Pawłów przedstawia tabela poniżej:

Nr studni	Miejscowość	Głębokość (m)	Wydajność maksymalna studni (m ³ /h)	Zasoby zatwierdzone w kat. B (m ³ /h)
1	Bronkowice - ujęcie komunalne (3)	100	67,92	65
2	Bronkowice - ujęcie komunalne (studnia nr 1 otwór obserwacyjny)	70		
3	Bronkowice - ujęcie komunalne (studnia nr 2 - awaryjna)	97		
4	Kolonia Rzepin	30	3,10	-
5	Świślina - ujęcie komunalne	68	12,0	20,0
6	Rzepin Pierwszy	120	1,5	-
7	Pawłów	30	0,8	-
8	Pawłów	277	0,4	-
9	Pawłów - szkoła	60	2,5	2,5
10	Warszówek	60	18,15	18
11	Rzepin Drugi	100	3,7	-
12	Godów	100	6,52	650
13	Godów	80	1,20	-
14	Szerzawy - ujęcie komunalne (studnia nr 1 otwór obserwacyjny)	81,50	-	-
15	Szerzawy - ujęcie komunalne (studnia nr 2 zasadnicza)	100	50,0	60,0
16	Szerzawy - ujęcie komunalne (studnia nr 3)	120	70,26	60,0
17	Tarczek	30	2,40	2,5
18	Brzezie	60	10,50	10,50
19	Łomno	42	9,12	9,1
20	Jadowniki	60	1,40	1,40

21	Pawłów	40	6,40	4,1
22	Pawłów	41	7,8	7,8
23	Ambrożów	30	1,70	2,0
24	Ambrożów	96	39,0	39,0
25	Chybice	30	5,0	5,0
26	Bostów Nowy	30	0,70	0,7
27	Bukówka	110	2,7	2,7
28	Pokrzywnica	80	15,0	15,0
29	Pokrzywnica	30	5,0	4,6
30	Wieloborowice	30	5,0	3,3
31	Bostów Stary	30	2,4	1,0
32	Szerzawy	50	5,0	-
33	Warszówek	30	12,0	-
34	Jawór Nowy	źródło	6,5	-

Źródła zanieczyszczeń wód podziemnych

- 1) Źródłem zanieczyszczeń wód podziemnych są: infiltrujące wody opadowe i roztopowe z terenów rolniczych, przemysłowych i komunikacyjnych, przecieki z nieszczelnych instalacji kanalizacyjnych, odcieki z nieszczelnych szamb, odcieki z hodowli, wycieki ze zbiorników i instalacji technologicznych (np. paliwowych).
- 2) Jakość wód podziemnych
- 3) Na terenie gminy Pawłów znajdują się dwa punkty kontrolno – pomiarowe sieci regionalnego monitoringu jakości wód podziemnych.

Monitoringiem czystości wód podziemnych na terenie gminy Pawłów w 2010 r. objęta została studnia w Bostowie. Wg badań woda w tym ujęciu posiada II klasę czystości - wg Stanu środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2009-2010 - Raport, WIOŚ Kielce 2011.

Ochrona przeciwpowodziowa

Głównym źródłem zagrożenia powodziowego dla gminy Pawłów są rzeki Świślina, Pokrzywianka i Psarka.

Podstawowym kierunkiem działań w zakresie ochrony przeciwpowodziowej będzie ograniczanie i eliminowanie zabudowy z obszarów zagrożonych osiąganego w wyniku uwzględniania zasięgu tych obszarów oraz obowiązujących w ich obrębie warunków ochrony przeciwpowodziowej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów.

Mieszkańcy i użytkownicy terenów zagrożonych powinni być systematycznie informowani o:

- potencjalnym i rzeczywistym zasięgu powodzi;
- lokalnym systemie ochrony p.p.;
- właściwych sposobach zachowania się podczas powodzi;
- metodach zabezpieczenia się w tym okresie;
- metodach zabezpieczenia budynków przed powodzią;
- metodach likwidacji jej skutków.

GLEBY

Duży udział powierzchni mają gleby brunatne. Wykształciły się z lessów, piasków lekkich i średnich pod roślinnością lasów liściastych. Charakteryzują się występowaniem poziomu próchnicznego o dużej miąższości, odczynem zasadowym lub zbliżonym do obojętnego. Część gleb brunatnych

podlega procesowi ługowania czemu towarzyszy wzrost zakwaszenia. Na obszarze gminy Pawłów występują także powszechnie gleby pseudobielicowe o różnym stopniu zbielicowania. Wytworzone zostały pod wpływem roślinności lasów iglastych z utworów lessowych o składzie mechanicznym pyłów zwykłych, piasków gliniastych lekkich i mocnych, oraz glin lekkich i średnich. Posiadają zróżnicowaną zawartość próchnicy, zwykle średnią lub niską oraz kwaśny odczyn w dużej części profilu glebowego.

Mały udział powierzchniowy w obrębie gminy mają czarnoziemy zdegradowane lub deluwialne. Wykształcone są z lessów pylastych zwykłych. Czarnoziemy zdegradowane wykazują mniejszą ilość próchnicy i gorszą strukturę gleby, - deluwialne mają wyraźnie wzbogacony poziom próchnicy. Mady utworzone ze współczesnych osadów rzecznych występują powszechnie w dnach dolin rzecznych wąskimi pasmami, stąd ich udział powierzchniowy nie jest duży. Wykształcenie ich zależy od zaawansowania i charakteru procesu glebotwórczego. Zwykle wyraźnie warstwowane piaskami o różnym składzie mechanicznym zawierają dużą ilość materii organicznej. Okresowo wykazują nadmierne uwilgocenie.

Bardzo mały udział powierzchniowy i sporadyczne występowanie cechuje gleby utworzone przy okresowym lub stałym nadmiernym uwilgoceniu. Są to czarne ziemie, gleby glejowe i gleby torfowe.

Czarne ziemie utworzone zostały z piasków, piasków słabo gliniastych i pyłów lub piasków podścielonych gliną. Powstały przy udziale roślinności trawiastej, głównie łąkowej w warunkach dość znacznej wilgotności, odznaczają się poziomem próchnicy o stosunkowo dużej miąższości i ciemnym zabarwieniem tego poziomu.

Gleby glejowe występują w obniżeniach terenu wysłanych pokrywami słabo przepuszczalnymi. W ich składzie mechanicznym mogą dominować pyły zmywane, piaski gliniaste i piaski o różnym składzie mechanicznym. Nadmierne uwilgotnienie wymaga regulacji stosunków wodnych. Zwykle są kwaśne i mało żyzne.

Gleby torfowe i mułowo torfowe występują sporadycznie w podmokłych dnach dolin. Gleby te cechuje bardzo duży udział nierozłożonej substancji organicznej i stałe nadmierne uwilgocenie. Gleby mułowo – torfowe cechuje bardzo wyraźne warstwowane namułami.

Do procesów niszczących glebę zaliczamy :

- erozję wodną
- erozję wietrzną
- zakwaszenie gleb
- wyczerpywanie się składników odżywczych,
- degradacja gleb – obniżenie wartości użytkowej gleb,
- denudacja – zniszczenie profilu glebowego, zmęczenie gleb,
- zanieczyszczenia chemiczne gleb,
- zbyt małe nawożenie organiczne, co prowadzi do utraty próchnicy.

WARUNKI KLIMATYCZNE

Klimat lokalny obszaru gminy Pawłów cechują w przewadze korzystne warunki klimatyczno – zdrowotne. Średnia temperatura roku wynosi 7°C. Najwyższe temperatury przypadają na miesiące letnie – lipiec i sierpień (17,6°C i 17°C), najniższe na miesiące zimowe styczeń i luty (-3,7°C i -3,7°C). Średnia suma opadów wynosi 519,5 mm. Maximum przypada na miesiące VII i VI (śr. Miesięczne 97,9 mm i 80,3 mm). Najniższe średnie miesięczne opady przypadają na miesiące II, I, III (19,9 mm, 20,3 mm i 20,0 mm). Ilość dni z pokrywą śnieżną waha się w granicach 42 – 70 dni przy średniej grubości pokrywy śnieżnej wynoszącej 8,9 – 11,4 cm. Na terenie tym przeważają wiatry z kierunków zachodnich (z zachodu 17,8% i południowego – zachodu 11,4%). Średnia roczna wilgotność powietrza wynosi ok. 81%. Okres wegetacyjny trwa od kwietnia do listopada i trwa przez 200 do 210 dni.

Najkorzystniejsze warunki klimatyczno – zdrowotne występują na terenach wzniesionych o ekspozycjach S, W, E i pośrednich.

Do terenów najmniej korzystnych należą doliny rzek Świśliny i Pokrzywianka z możliwością występowania inwersji temperatur i zastoiskach wilgotnych i chłodnych mas powietrza. Tereny te powinny być wyłączone spod zabudowy. Przebieg doliny rzeki Świśliny o generalnym przebiegu zachód – wschód nawiązujący do przebiegu róży wiatrów, wpływa na pewne łągodzenie tych uciążliwości klimatycznych. Warunki klimatyczne wpływają zdecydowanie na przebieg prac polowych, co w gminie Pawłów – wybitnie o charakterze rolniczym ma istotne znaczenie. Okres wegetacji rozpoczyna się ok. 1. IV, a kończy ok. 15. X. Długość tego okresu wynosi 198 dni. Pierwsze prace polowe rozpoczynają się w I dekadzie kwietnia, a koniec prac polowych przypada na III dekadę X. Ilość dni z przymrozkami wynosi ok. 208 dni.

Zanieczyszczenia powietrza oddziałują bezpośrednio na zdrowie ludzi oraz na stan środowiska przyrodniczego. Ponadto wpływają na zmiany klimatu oraz wywołują niekorzystne procesy w ochronnej warstwie ozonowej. Ważną cechą zanieczyszczeń powietrza jest możliwość ich przenoszenia na znaczne odległości.

O jakości powietrza na terenie gminy Pawłów decydują nie tylko miejscowe emisje, ale i zanieczyszczenia pochodzące z zewnątrz, szczególnie z województwa łódzkiego oraz z powiatów koneckiego i skarżyskiego.

ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZEŃ

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza w gminie Pawłów są :

- energetyczne
 - kotłownie lokalne i paleniska domowe
- komunikacyjne
 - droga wojewódzka nr 751 relacji Ostrowiec Świętokrzyski - Suchedniów (długość w granicach gminy 1,2 km),
 - droga wojewódzka nr 752 Rzepin - Górnio (ok. 9,2 km)
 - droga wojewódzka 756 Starachowice - Stopnica (ok. 13,6 km),
 - drogi powiatowe o łącznej długości ca' 89,7 km,
 - drogi gminne - około 39,2 km w granicach gminy
- emisja nieorganizowana
 - składowiska materiałów opałowych, budowlanych,
 - oczyszczalnia ścieków w Godowie,
 - inne

Kotłownie gazowe posiadają Zespoły Szkół w : Pawłowie, Rzepinie, Chybicach i Szerzawach oraz Szkoła Podstawowa w Dąbrowie.

Emisja zanieczyszczeń

Wpływ na stan jakości powietrza ma również niska emisja pochodząca z gospodarstw indywidualnych, które w przeważającej ilości wykorzystują, jako źródło energii, węgiel kamienny, często gorszego gatunku, szczególnie wpływ tej emisji uwidacznia się w okresie zimowym. Stosowanie gazu ziemnego znacznie wpływa na ograniczenie ilości zanieczyszczeń dostających się do powietrza.

Kolejnym czynnikiem decydującym o stanie jakości powietrza jest emisja komunikacyjna, której największe stężenia lokują się wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, szczególnie w rejonie dróg wojewódzkich.

Ocena stanu jakości powietrza

Podstawowym parametrem charakteryzującym stan czystości powietrza jest imisja definiowana jako średnie stężenie substancji w powietrzu w określonym czasie. Ocena stanu powietrza przeprowadza się w strefach, którymi są powiaty. Poniżej zamieszcza się wyniki klasyfikacji dla powiatu starachowickiego, a tym samym dla Gminy Pawłów.

Tab. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dla strefy powiatu starachowickiego, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.

Kod strefy/powiatu	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy							Klasa ogólna strefy
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	
4.26.34.11	A	A	A	A	A	A	A	A

Źródło : WIOS Kielce

Tab. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dla strefy powiatu starachowickiego, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin.

Kod strefy/powiatu	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			Klasa ogólna strefy
	SO ₂	NO _x	O ₃	
4.26.34.11	A	A	A	A

Źródło : WIOS Kielce

Zaliczenie strefy do określonej klasy zależy od stężeń zanieczyszczeń występujących na jej obszarze i wiąże się z określonymi wymaganiami co do działań na rzecz poprawy jakości powietrza (w przypadku, gdy nie są spełnione określone kryteria) lub na rzecz utrzymania tej jakości (jeżeli spełnia ona przyjęte standardy).

Powiat starachowicki, a tym samym Gmina Pawłów znajduje się w strefie o nie przekroczonych poziomach dopuszczalnych stężeń substancji. Zakres działań dla klasy tej strefy obejmuje utrzymanie powietrza na tym samym lub lepszym poziomie. Dla strefy powiatu i tym samym dla Pawłowa nie jest wymagane opracowanie programu ochrony powietrza.

HAŁAS

Hałas działa niekorzystnie na organizm ludzki i uważany jest za czynnik zanieczyszczający środowisko.

Podstawowym aktem prawnym jest Prawo Ochrony Środowiska, wg którego ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez :

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie
- na zmniejszaniu poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Obiekty przemysłowe, ruch drogowy i kolejowy stanowią główne źródła emisji hałasu do środowiska, a tym samym kształtują klimat akustyczny w rejonie ich oddziaływania.

Hałas wywołuje zmęczenie, złe samopoczucie, utrudnia wypoczynek, może prowadzić do częściowej lub całkowitej utraty słuchu. Ponadto powoduje poważne zmiany psychosomatyczne, jak zagrożenie nadciśnieniem, zaburzenia nerwowe, zaburzenia w układzie kostno – naczyniowym.

W związku ze stwierdzoną uciążliwością akustyczną hałasów komunikacyjnych Państwowy Zakład Higieny opracował skalę subiektywnej uciążliwości zewnętrznych tego rodzaju hałasów. Zgodnie z dokonaną klasyfikacją uciążliwość hałasów komunikacyjnych zależy od wartości poziomu równoważnego L_{Aeq} i wynosi odpowiednio:

- mała uciążliwość	$L_{Aeq} < 52\text{dB}$
- średnia uciążliwość	$52\text{dB} < L_{Aeq} < 62\text{dB}$
- duża uciążliwość	$63\text{dB} < L_{Aeq} < 70\text{dB}$
- bardzo duża uciążliwość	$L_{Aeq} > 70\text{dB}$

Źródła hałasu

Wyróżnia się na terenie gminy Pawłów źródła hałasu :

Hałas komunikacyjny

Przez teren gminy Pawłów przebiegają :

- droga wojewódzka nr 751 relacji Ostrowiec Świętokrzyski - Suchedniów (długość w granicach gminy 1,2 km),
- droga wojewódzka nr 752 Rzepin - Górno (ok. 9,2 km)
- droga wojewódzka 756 Starachowice - Stopnica (ok. 13,6 km),
- drogi powiatowe o łącznej długości 89,7 km,
- drogi gminne - około 47,25 km w granicach gminy

Obecnie mamy do czynienia z gwałtownym rozwojem motoryzacji, konsekwencją tego jest:

- stały wzrost natężenia ruchu,
- rozciąganie się godzin szczytu komunikacyjnego, aż do 22⁰⁰ włącznie,
- powstanie nowych obszarów będących w zasięgu uciążliwości hałasu,
- wzrost populacji zamieszkałych przy głównych drogach i ulicach,
- wzrost uciążliwości hałasu na terenach wypoczynkowych.

Jakość środowiska pod względem hałasu

Na terenie gminy nie wykonano do tej pory pomiarów akustycznych.

Pola elektromagnetyczne

Pola elektromagnetyczne wytwarzają promieniowanie niejonizujące o częstotliwości 1 – 10¹⁶ Hz, która niekorzystnie wpływa na organizmy żywe powodując przepływ prądów elektrycznych wywołujących zakłócenia działania układu nerwowego i układu krążenia. Energia ta nie ma właściwości jonizacji cząstek materii.

Źródła promieniowania

Na terenie gminy Pawłów głównymi źródłami niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego są:

- dwie linie energetyczne 110 kV, z których jedna pracujące na napięciu 15kV,
- linia energetyczna 220 kV, pracująca na napięciu 110kV.

Jakość środowiska ze względu na promieniowanie

Na terenach zabudowy mieszkaniowej, a także na obszarach, na których znajdują się szkoły, wartość graniczna natężenia składowej elektrycznej elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50 Hz, wynosi 1kV/m, natomiast składowa magnetyczna nie powinna przekroczyć poziomu 80 A/m.

Szkodliwy wpływ linii energetycznych o napięciu 110 i 220 obejmuje pas techniczny o szerokości odpowiednio 20 i 35 m od osi linii w obie strony.

Uciążliwość stacji redukcyjnych zamyka się w granicach obiektu.

Monitoring pól elektromagnetycznych będzie prowadził Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska Kielce.

ROŚLINNOŚĆ –EKOLOGICZNY SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH (ESOCh)

Wszystkie tereny roślinne tworzą Ekologiczny System Obszarów Chronionych (ESOCh). Dotyczy to zarówno roślinności o charakterze naturalnym (np. lasy) jak i wtórnym, kulturowym (np. uprawy rolne, zieleń towarzysząca). Tereny zieleni występują w postaci dużych, zwartych obszarów (np. kompleksy leśne, obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej), jak również tworzą małe enklawy (np. roślinność bagienna w zakolu rzeki). Obszary zielone objęte są ochroną, z tym że zakres, charakter, sposób ochrony jest różny – od najściślejszego reżimu (w przypadku rezerwatów przyrody) do najmniej rygorystycznego np. w przypadku zieleni towarzyszącej czy izolacyjnej, gdzie ingerencja poprzez zmiany i zabiegi jest dopuszczalna, a czasem wręcz polecana. W uzasadnionych wypadkach może dojść do likwidacji terenów zielonych (np. trawników), w związku z rozwojem zainteresowania urbanistycznego. Wymagana jest wtedy rekompensata jakościowa.

Wszystkie części ekosystemu winny się łączyć. Naturalnym łącznikiem ESOCh są doliny cieków. W przypadku występowania barier integracji terenów zielonych, jakim są zwarte ciągi zabudowy, szczelnie ogrodzone, a przede wszystkim główne linie komunikacyjne, należy zaprojektować przepusty dla roślinności i drobnych zwierząt.

W obszarze gminy znajdują się formy ochrony przyrody jak: południowa część Sieradowickiego Parku Krajobrazowego (SPK) wraz z obszarem chronionego krajobrazu, proponowany rezerwat przyrody nieożywionej, Śniadka – Wąwóz Chmielowiec. Występuje tu także północna część otuliny Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Sieradowicki Park Krajobrazowy w obrębie gminy obejmuje zwarty kompleks leśny, będący fragmentem dawnej Puszczy Świętokrzyskiej. Wraz z obszarem chronionego krajobrazu stanowi teren źródliskowy dla rzeki Kamienna, a także teren zasilający i ochraniający Główny Zbiornik Wód Podziemnych o najwyższej ochronie (ONO). Obszar Parku poprzez korytarze i ciągi ekologiczne wiąże się z obszarem chronionym Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Sieradowicki Park Krajobrazowy wraz z obszarem chronionego krajobrazu wchodzi jako jeden z czterech parków w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich, utworzonych 10. VI. 1988r.

VIII. OCENA I USTALENIA DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH FORM ZAGOSPODAROWANIA TERENU.

A. TERENY WYSTĘPOWANIA ROŚLINNOŚCI TWORZĄCE EKOLOGICZNY SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH (ESOCh).

A.1. TERENY WYSTĘPOWANIA ROŚLINNOŚCI ZWIĄZANEJ Z WODAMI POWIERZCHNIOWYMI.

A.1.1. DOLINY CIEKÓW, TERENY PRZYDOLINOWE.

Stanowią główne ciągi integrujące w ramach ekosystemu ESOCh. Tworzą naturalny system wentylacyjny na omawianym terenie. Są też ważnym elementem lokalnego krajobrazu. Należy zachować w miarę naturalny przebieg dolin cieków (nie likwidować meandrów, starorzeczy itp.). Nie przegradzać roślinnością wysoką czy zabudową. Adaptacja.

Doliny wszystkich cieków objęte są ochroną w ramach Ustawy „O ochronie i kształtowaniu środowiska” i Ustawy „O ochronie przyrody”. Ich ochrona jest konieczna ze względów ekologicznych, krajobrazowych oraz przeciwpowodziowych. Wezbrania wód w czasie deszczów nawalnych, czy w

okresie roztopów, zarówno w dużych i małych rzekach jak i w „niepozornych” potokach mogą być niezwykle groźne.

A.1.2. DOLINY CIEKÓW EPIZODYCZNYCH I OKRESOWYCH.

Nieckowate, pochodzenia denudacyjnego, o wklęsłym dnie i łagodnie zaokrąglonych zboczach, tworzą system dolinek odprowadzających wody w czasie opadów i gwałtownych roztopów. Występują na zboczach i stokach jako lokalne rynny spływu chłodnych mas powietrza. Nie powinny być przegradzane pasami roślinności wysokiej, czy zabudową.

A.1.3. ZBIORNIKI WODNE POWIERZCHNIOWE, NATURALNE OCZKA WODNE.

Występują w zasadzie w płaskich dnach dolin, niewielkie powierzchniowo i niezbyt głębokie. Ze względu na rangę w zapewnieniu równowagi ekologicznej nie należy ich likwidować, ani dokonywać żadnych zmian.

Zbiorniki wodne pochodzenia antropogenicznego – stawy oraz zbiornik retencyjny „Wióry”.

A.2. TERENY ZIELENI WYSOKIEJ.

Lasy, szczególnie chronione, w granicach Sieradowickiego Parku Krajobrazowego, państwowe, prywatne, Zabytkowe parki, pomniki przyrody ożywionej – pojedyncze drzewa lub grupy drzew (200 – 300 letnie).

Adaptacja.

A.3. TERENY ZIELENI NISKIEJ

Naturalnej genezy – roślinność nieużytków naturalnych, terenów podmokłych itp. Zakaz likwidacji, osuszania formacji roślinnych związanych stale lub okresowo z wodą. Zmiany i zabiegi dopuszczalne tylko w stosunku do roślinności nieużytków.

A.4. TERENY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

Pola uprawne, łąki, sady, ogrody, gospodarstwa rolne. Gospodarstwa produkcyjne (np. ferma kurza), wymogi sanitarne.

A.5. TERENY WYSTĘPOWANIA ZŁÓŻ SUROWCÓW MINERALNYCH.

Złoża udokumentowane, w obszarze zmiany Studium objęte są ochroną.

A.6. TERENY ZIELENI NISKIEJ, CZASAMI WYSOKIEJ ZWIĄZANEJ Z ZAINWESTOWANIEM URBANISTYCZNYM, BUDOWNICTWA, SKŁADOWANIA, USŁUG, MIESZKALNICTWA I KOMUNIKACJI.

W celu poprawy jakości formacji roślinnej możliwość zabiegów. Korzystne wprowadzenie gatunków o dłuższym kresie fotosyntezy (np. Drzewa szpilkowe). W miejscach intensywnego zainwestowania mieszkaniowego korzystniejsza zieleń niska. Zieleń wysoka może stworzyć niekiedy niekorzystne zjawisko zacienienia.

B. TERENY ZAINWESTOWANIA URBANISTYCZNEGO WRAZ Z TERENAMI ZIELENI TOWARZYSZĄCEJ.

B.1. TERENY KOMUNIKACJI.

Ważniejsze drogi kołowe, brak linii kolejowej. Drogi – główne bariery integracji ekosystemu. Przy projektowaniu, czy modernizacji należy zaprojektować przepusty dla roślinności i małych zwierząt. Obowiązuje zieleń izolacyjna.

B.2. TERENY PRZEMYSŁU.

Zakłady rzemieślnicze, punkty przemiału zboża, składy materiałów budowlanych, usługi, zespoły usług, stacje benzynowe, zakłady rolno – spożywcze. Obowiązują wymogi sanitarne, a wszelkie niedogodności z racji lokalizacji w/w obiektów, powinny zamknąć się w granicach własności działki. Nie ma przemysłu uciążliwego.

B.3. TERENY MIESZKANIOWE I USŁUG PODSTAWOWYCH Z ZIELENIA TOWARZYSZĄCĄ.

Dalszy rozwój budownictwa mieszkaniowego w ramach istniejących terenów budownictwa zwartego. Ograniczenie dalszego rozwoju zabudowy rozproszonej w celu ochrony gleb wysokiej jakości i dla stworzenia warunków porządkujących gospodarkę wodno – ściekową.

IX. TERENY ROLNICZO-LEŚNE

Naturalne warunki glebowe w obszarze gminy Pawłów są bardzo korzystne. Dominują wartościowe gleby wytworzone z utworów lessowych (środkowa część gminy), o składzie mechanicznym pyłu zwykłego. Tylko w części północnej i południowej występują gleby wytworzone z piasków całkowitych i zaglinionych, o zróżnicowanym składzie mechanicznym, a wśród nich sporadycznie występują gleby powstałe z glin lekkich, średnich, ciężkich i ilów.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi ze Starostwa Powiatowego w Starachowicach stan zagospodarowania gminy Pawłów przedstawia się następująco:

Z powierzchni 13 739 ha:

A/ Użytki rolne – 10 975 ha, w tym:

- grunty orne	- 9 478 ha
- sady	- 191 ha
- łąki trwałe	- 683 ha
- pastwiska	- 219 ha
- grunty orne zabudowane	- 384 ha
- grunty pod stawami	- 0 ha
- grunty pod rowami	- 20 ha

B/ Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 2 385 ha, w tym:

- lasy	- 2 367 ha
- grunty zadrzewione i zakrzewione	- 18 ha

C/ Grunty zabudowane i zurbanizowane – 248 ha, w tym:

- tereny mieszkaniowe	- 2 ha
- tereny przemysłowe	- 0 ha
- inne tereny zabudowane	- 2 ha
- zurbanizowane tereny mieszkaniowe	- 0 ha
- tereny kolejowe	- 1 ha
- tereny pod drogami	- 239 ha
- tereny rekreacyjne i wypoczynkowe	- 4 ha
- inne	- 0 ha
- użytki kopalne	- 0 ha

D/ Grunty pod wodami – 340 ha w tym:

- grunty pod wodami płynącymi	- 40 ha

E/ Nieużytki - 77 ha

F/ Tereny różne - 14 ha

G/ Użytki ekologiczne - 0 ha

Klasyfikacja bonitacyjna gleb – grunty orne w %:

II – 9,8
 IIIa – 31,9
 IIIb – 21,1
 IVa – 17,3
 IVb – 11,7
 V – 7,0
 VI – 1,2

Przeważają gleby wysokich klas bonitacyjnych. Gleby II i III klasy bonitacji stanowią 62,8 % gruntów ornych, a gleby IV klasy bonitacji 29,0 %. Łącznie gleby wysokich klas bonitacji od II do IV klasy stanowią 91,8 % gruntów ornych. Gleby te zaliczane są do najkorzystniejszych kompleksów glebowych.

Kompleksy przydatności rolniczej gleb Grunty orne

Nazwa kompleksu	% ogólnej powierzchni gruntów ornych
1 – pszenno b. dobry	10,6
2 – pszenno dobry	41,5
3 – pszenno wadliwy	25,8
4 – żytni b. dobry	1,3
5 – żytni dobry	3,3
6 – żytni słaby	3,9
7 – żytni naj słabszy	0,8
8 – zbożowo – pastewny mocny	10,5
9 – zbożowo – pastewny słaby	1,5
14 – gleby orne przeznaczone pod użytki zielone	0,8

Użytki zielone

Nazwa kompleksu	% powierzchni użytków zielonych
1z – użytki zielone b. dobre i dobre	6,8
2z – użytki zielone średnie	65,3
3z – użytki zielone słabe lub bardzo słabe	27,9

Najlepsze gleby i najkorzystniejsze kompleksy przydatności rolniczej koncentrują się w środkowej części gminy, gdzie dominują kompleks pszenno b. dobry, pszenno dobry, pszenno wadliwy. Kompleksy pszenne stanowią łącznie 77,9% powierzchni gruntów ornych. W części północnej i południowej przeważają kompleksy o niższej przydatności rolniczej – kompleksy żytnie i zbożowo – pastewne. Zajmują łącznie 21,3% powierzchni gruntów ornych. Nadają się do uprawy roślin o niższych wymaganiach glebowych. Skupiają się głównie we wsiach: Rzepin I, II, Dąbrowa, Radkowice, Kałków, Godów oraz Łomno, Bostów Stary, Krajków, Nieczulice.

Warunki agroklimatyczne w obszarze gminy średnio korzystne (strefa klimatu Gór Świętokrzyskich). Wg I U N G - Puławy wskaźnik bonitacji agroklimatu wynosi na terenie gminy 9 pkt, gdy przeciętnie dla województwa świętokrzyskiego wynosi 10,4 pkt. Oznacza to występowanie średnio – wysokiego ryzyka uprawy roślin gruntowych, o dużych wymaganiach cieplnych jak ogórki, pomidory, fasola i większość gatunków drzew owocowych.

Warunki wodne

Sieć rzeczna na obszarze gminy jest dobrze rozwinięta. Główna rzeka Świślina o przebiegu równoleżnikowym obrzeża od północy tereny najwartościowsze rolniczo. Przyjmuje dwa duże dopływy, w części zachodniej Psarkę z Bostówką, w części wschodniej Pokrzywanke. Rzeki przyjmują szereg dopływów bez nazwy, wnikających w tereny uprawne. W części południowej przepływa potok o nazwie Czarna Woda – zmeliorowany. Naturalnych zbiorników jest niewiele, o małej powierzchni, głównie w dolinach rzecznych.

W dolinie rzeki Świśliny zrealizowany zbiornik wodny „Wióry”. Główne rzeki w obszarze gminy prowadzą wody silnie zanieczyszczone, pozaklasowe ze względu na ponadnormatywne wartości azotanów i miana bakterii Coli.

Główne ujęcia wody pitnej (wodociągowe) ze studni głębinowych (o łącznej wydajności 13.074 m³/dobę):

- Bronkowice (3 studnie głębinowe, w tym 1 awaryjna) o łącznej wydajności 6.570 m³/dobę,
- Szerzawy (3 studnie głębinowe, w tym 1 awaryjna) o łącznej wydajności 4.028 m³/dobę,
- Ambrożów (3 studnie głębinowe z dwoma zbiornikami ciśnieniowymi), łączna wydajność 936 m³/dobę,
- Świślina (1 studnia głębinowa) o wydajności 1.550 m³/dobę.

Studni kopanych na terenie gminy jest 787 o wydajności ok. 1 m³/dobę oraz 27 studni wierconych, zaopatrujących w wodę gospodarstwa indywidualne, o wydajności ok. 10 m³/dobę.

Użytkowanie ziemi w obszarze gminy

	Powierzchnia ha	% powierzchni ogólnej gminy
Powierzchnia ogólna w tym:	13.739	100
Użytki rolne	10.586	77
Lasy i grunty leśne	2.330	17
Rozlewiska wodne	3.5	0.04
Grunty pozostałe	819.5	5.96

Obszar gminy ma zdecydowanie rolniczy charakter z niewielkim udziałem lasów. Użytki rolne zajmują 77% obszaru gminy, lasy 17%, na pozostałe przypada 6% obszaru gminy.

W obrębie użytkownikів rolnych największą powierzchnię zajmują grunty orne (89,74%). Użytki zielone stanowią 8,45%, a sady 1,81% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

W użytkowaniu rolników indywidualnych znajduje się 9.800 ha użytków rolnych z czego na gospodarstwa indywidualne przypada 9.648 ha, a na działki rolne 152 ha.

Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych

Przedziały powierzchni ha	Liczba gospodarstw	% z ogólnej liczby gospodarstw	Areał użytków we wład. poszcz. grup obszarowych [ha]	% udział w ogólnej pow. użytków rolnych
1 – 2	243	9	377	4
2 – 5	1400	52	5500	57
5 – 10	1020	38	3521	36
>10	20	1	3	3
Razem	1683	100	9648	100

Przeważają gospodarstwa małe (2 – 5 ha) i bardzo małe (1 – 2 ha). Łącznie stanowią 61% ogólnej liczby gospodarstw. Gospodarstwa średnie stanowią 38%, a gospodarstwa o powierzchni >10 ha zaledwie 1% ogólnej liczby gospodarstw.

Średnia powierzchnia gospodarstw zajmuje 3,6 ha użytków rolnych.

Struktura upraw

Pszenica	1964 ha
Żyto	920
Jęczmień	724
Owies	908
Pszenżyto	337
Buraki cukrowe	14
Rośliny oleiste	0,5
Strączkowe jadalne	63
Ziemniaki	1546
Mieszanki zbożowe	600
Motylkowe, pastew., trawy	1300
Inne	62,5
Razem	8438

W produkcji roślinnej dominują uprawy zbożowe. Największe powierzchnie zajmuje pszenica (1964 ha), żyto (920 ha), owies (908 ha), a z okopowych ziemniaki (1546 ha). Znaczne powierzchnie zajmują rośliny motylkowe, pastewne, trawy. Marginalną gałąź produkcji stanowi natomiast uprawa buraków cukrowych (14 ha).

W centralnej części gminy występują sady, głównie wiśniowe, także plantacje malin, porzeczek czarnych, agrestu, truskawek.

Hodowla

Pogłowie zwierząt w gminie wynosi:

Bydło ogółem w tym krowy	6.228 3.491
Trzoda chlewna w tym lochy	5.281 761
Konie	Nie ujęto w spisie
Owce	44
drób	Nie ujęto w spisie

Dominuje chów bydła i trzody chlewnej. W stosunku do lat ubiegłych zaznacza się wyraźne tendencja spadkowa w ilości hodowlanych zwierząt, wynikająca ze zmniejszenia się zbytu. W latach 1980 – 1988 pogłowie trzody chlewnej wynosiło ok. 30 tys. sztuk., obecnie (spis rolny z 1996 roku) 6.228 szt. Zaznacza się dalszy spadek liczby hodowlanych zwierząt. Na terenie gminy znajdują się dwa gospodarstwa specjalistyczne:

- W Brzeziu – hodowla kur niosek

Na terenie sołectwa Kolonia Rzepin znajdują się użytkowane stawy rybne.

Lecznica zwierząt znajduje się w sołectwie Pawłów z obsadą 3 lekarzy weterynarii. Lekarz Powiatowy znajduje się w Starachowicach.

Zakłady przetwórstwa rolno – spożywczego

Piekarnie

Pawłów
Nieczulice
Radkowice

Masarnia

Jawor Stefański Janusz

Branża zbożowo – młynarska (młyny wodno – elektryczne)

Rzepin II – obecnie nieużytkowany
Wieloborowice
Tarczek

Nie występują branże: cukiernicza, owocowo – warzywna, rozlewnie napojów chłodzących i wód mineralnych, gorzelnie.

Wyposażenie w maszyny

Rolnicy indywidualni posiadają ogółem ok. 1431 ciągników oraz 800 przyczep. Ze środków transportu znajdowało się 23 samochody ciężarowe o ładowności 6 ton (Jelcz, Kamaz) oraz 123 samochody o ładowności 2 – 6 ton.

Baza magazynowa

Nie występuje.

Lasy

Gmina Pawłów położona jest w Świętokrzyskiej podzielnicy leśno – klimatycznej.

Ogółem lasy i grunty leśne zajmują 2.330 ha co stanowi 17% ogólnej powierzchni Gminy. Największe zwarte kompleksy leśne występują w północnej części obszaru Gminy, oraz w części południowej w sołectwie Modrzewie (Modrzewski Las).

Oprócz dużych, zwartych kompleksów występują małe powierzchnie leśne, rozrzucone głównie po obrzeżach gminy. Porastają najbardziej strome zbocza dolin (np. w dolinie Psarki – rezerwat Śniadka – Wąwóz Chmielowiec), wąwozy, parowy. Fragmentarycznie wzdłuż cieków i zagłębień terenowych występują lasy łąkowe.

Szate roślinną uzupełniają pozostałości starego zabytkowego drzewostanu parków podworskich oraz wyróżniające się w rolniczym krajobrazie gminy zadrzewienia śródpolne, dróg i siedlisk rolniczych.

Pod względem siedliskowym występuje niewielkie zróżnicowanie. W dużym kompleksie leśnym położonym w północnej części gminy przeważają zdecydowanie dwa typy siedliskowe: bór mieszany świeży i las mieszany. W drzewostanie przeważa sosna i jodła (w części północno – zachodniej). Sporadycznie występuje dąb i brzoza. W mniejszych kompleksach leśnych w skupiskach drzew nie stanowiących lasu, występuje bardziej zróżnicowany drzewostan, w zależności od klasy bonitacji zalesionych gleb. Lasy w gminie Pawłów w przeważającej większości są własnością Skarbu Państwa i zajmują 2.055 ha (87% ogólnej powierzchni leśnej gminy). Pozostałe są własnością rolników indywidualnych. Największe powierzchnie lasów prywatnych znajdują się w sołectwach: Modrzewie (110 ha), Radkowice (54,27 ha), Szerzawy (16,03 ha).

Pod względem organizacyjnym lasy państwowe należą do nadleśnictw : Skarżysko (1099 ha) i Suchedniów (ok. 956 ha).

Cały zwarty kompleks leśny położony w północnej części gminy objęty został Sieradowickim Parkiem Krajobrazowym. Są to lasy ochronne I grupy, w sąsiedztwie których zabroniona jest ze szczególnymi rygorami uciążliwa działalność gospodarcza, a także lokalizacja nowych zakładów czy ujęć wodnych. Wszystkie powierzchnie leśne i obszary nie będące lasami (tereny zadrzewione) spełniają bardzo ważne funkcje ochronne; wodochronne (w tym Głównego zbiornika Wód Podziemnych), glebochronne a także krajobrazowe.

Dolesienia wskazane na glebach o najniższej bonitacji, w sąsiedztwie dużych kompleksów leśnych (przede wszystkim w północnej części gminy), na terenach o dużych spadkach zagrożonych silną erozją glebową, wzdłuż cieków wodnych, w pasie ochronnym wokół zbiornika „Wióry”.

Podsumowanie

Rolnictwo

- Gmina Pawłów należy do gmin podmiejskich, stanowiących zaplecze żywicielskie dla sąsiadujących ośrodków miejsko – przemysłowych, a w szczególności dla miasta Starachowice.
- Jest to gmina o charakterze wybitnie rolniczym. Naturalne warunki glebowe są bardzo korzystne. W zdecydowanej przewadze występują gleby wytworzone z utworów lessowych (cała środkowa część gminy).
- Użytki rolne zajmują 77% obszaru gminy, a w obrębie użytków rolnych grunty orne zajmują 89,74% powierzchni.
- Gleby najwyższych klas bonitacji II i III stanowią 62,8%, a łącznie z glebami IV klasy – 91,8% wszystkich gleb w obrębie gruntów ornych.
- Zdecydowanie przeważają najwartościowsze kompleksy przydatności rolniczej. Kompleksy pszenne – pszenno b. dobry, pszenno dobry i pszenno wadliwy – zajmują 7,9% pow. gruntów ornych. Nadają się pod uprawy najbardziej wymagających pod względem glebowym roślin (w szczególności pszenicy, buraków cukrowych, warzyw gruntowych).
- Słabsze gleby i niższe kompleksy glebowe (żytnie i zbożowo – pastewne) występują w części północnej i południowej gminy.
- Warunki agroklimatyczne są średnio korzystne, z występowaniem średnio – wysokiego ryzyka dla uprawy roślin gruntowych o dużych wymaganiach cieplnych oraz większości gatunków drzew owocowych.
- Gleby wytworzone z utworów lessowych, zalegające na stokach i zboczach dolinnych o dużym nachyleniu, narażone są na erozję wodną, wymagane podjęcie zabiegów przeciwozyjnych.
- Lokalne przetwórstwo rolno – spożywcze jest słabo rozwinięte. W gminie znajdują się piekarnie, masarnia oraz zakłady przemiału zbóż. Brak jest zakładów przetwórczych wykorzystujących miejscowe surowce rolnicze, a zwłaszcza mleka, owoców i warzyw.

Lasy

- Zajmują ok. 17% ogólnej powierzchni gminy. W większości są to lasy państwowe (2055 ha), pozostałe należą do rolników indywidualnych.
- Wszystkie powierzchnie leśne objęte zostaną ochroną. Duży zwarty kompleks leśny w północnej części gminy znajduje się w obrębie Sieradowickiego Parku Krajobrazowego i w strefach ochronnych Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Lasy spełniają ważne funkcje ochronne, wodochronne, glebochronne i krajobrazowe.
- Pod zalesienia wskazane są tereny o niskich klasach bonitacyjnych, położone w sąsiedztwie dużych kompleksów leśnych, silnie nachylone, stoki i zbocza dolinne, tereny pasa ochronnego wokół zbiornika „Wióry”.

4. Zagrożenia środowiska przyrodniczego

Środowisko przyrodnicze ulega ciągłym zmianom, a decydujące znaczenie w procesie tych zmian ma człowiek, który często w sposób nieprzemyślany i nierozważny obniża walory środowiska przyrodniczego.

Szczególnie podatne na zniszczenia są zbiorniki wód podziemnych, stanowiące podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę. Zbiornikom tym zagrażają przede wszystkim nieprawidłowości w gospodarce odpadami komunalnymi i przemysłowymi oraz niedostateczne unieszkodliwienie ścieków na obszarach pozbawionych kanalizacji.

Wody podziemne są słabo chronione przed przenikaniem zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Pobieranie ich przez ujęcia powoduje wsiąkanie wód powierzchniowych do zbiorników wodonośnych w strefach lejów depresji ujęć. Ponieważ są one z reguły zanieczyszczone (III klasa i pozaklasowe), stwarza to poważne niebezpieczeństwo zanieczyszczenia wód podziemnych.

Największe zagrożenie dla wód podziemnych stanowią:

- Nieszczelne szamba i brak kanalizacji,
- Zanieczyszczenia ściekami komunalnymi i przemysłowymi,
- Wysypiska odpadów komunalnych i przemysłowych,
- Punkty dystrybucji i przetaczania paliw płynnych,
- Ścieki z ferm hodowlanych,
- Niewłaściwe stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.

Istnieje niebezpieczeństwo zaśmiecania lejów źródłowych w sąsiedztwie wsi i przysiółków przez dzikie wysypiska śmieci (opakowania po detergentach, herbicydach, pestycydach, nawozach sztucznych itp.).

Lokalne urządzenia w postaci suchych ustępów lub indywidualnych kanalizacji sanitarnych z dołami gnilnymi są zagrożeniem dla środowiska na terenie całej gminy. Ścieki te są wykorzystywane rolniczo, stąd odpływają powierzchniowo zanieczyszczając wody otwarte lub infiltrują do gruntu powodując zanieczyszczenie wód wglębnych.

Obserwuje się zły stan wód powierzchniowych na wszystkich ciekach wodnych w rejonie gminy Pawłów (Świślina nie odpowiada żadnej klasie czystości, Psarka również, wprowadzając w obszar gminy wody już zanieczyszczone ściekami komunalno – przemysłowymi z terenu Bodzentyna, Pokrzywianka jest odbiornikiem ścieków z Rudek).

Istnieje konieczność poprawy stanu czystości wód rzek i strumieni na terenie całej gminy, oraz konieczność sanitacji dolin, na których przewiduje się budowę zbiorników wodnych. W tej sytuacji jak również mając na względzie niekorzystne warunki hydrogeologiczne całej gminy (z wyjątkiem wsi Szerzawy i Bronkowice) należy wprowadzić system stref ochronnych od wszystkich źródeł i ujęć wody na terenie gminy.

Utrzymująca się groźba powodzi obszarów leżących w dolinach rzek: Psarki, Świśliny i Czarnej Wody na terenie gminy Pawłów, także wiąże się z potrzebą budowy zbiorników retencyjnych oraz regulacją niektórych odcinków brzegowych rzek jak również wprowadzeniem zakazu zabudowy w terenach zalewowych. Równocześnie należy zadbać o nienaruszenie ekosystemów lokalnych przez niewłaściwe regulacje, przekopy, skracanie meandrów dolin rzecznych, jak również prace melioracyjne.

Problemem są zanieczyszczenia spowodowane przez rolnictwo i hodowlę oraz stosowanie nawożenia i środków ochrony roślin. Zanieczyszczenia te przedostają się do podłoża lub spływają powierzchniowo do cieków zwłaszcza w okresach roztopowych lub występowania intensywnych opadów atmosferycznych. Niekorzystny wpływ na krajobraz ekologiczny ma niszczenie lasów łęgowych, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz przydrożnych. Brak przepustów dla roślinności i małych zwierząt przez główne szlaki komunikacyjne stanowi poważną barierę ekologiczną.

X. ZAGADNIENIA DEMOGRAFICZNO – LUDNOŚCIOWE

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY NA TLE UWARUNKOWAŃ DEMOGRAFICZNYCH

UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Do ważniejszych uwarunkowań rozwoju obszaru gminy należą zjawiska wynikające z:

- Warunków środowiska,
- Rozwoju demograficznego,
- Ogólnego stanu gospodarki – stopnia towarowości produkcji rolnej i struktury agrarnej,
- Systemu instrumentów oddziaływania samorządu na gospodarkę – wielkości majątku będącego własnością samorządu,
- Współzależności z sąsiednimi gminami, usytuowaniem w regionie i możliwością komunikowania się (drogi, łączność telefoniczna),
- Wielkość problemów rozwojowych w różnych dziedzinach życia społeczno – gospodarczego (ochrona środowiska, zatrudnienie, mieszkalnictwo, problemy rolnictwa) oraz możliwości finansowych gminy w ich rozwiązywaniu.

• Uwarunkowania demograficzne

- Wysoki przyrost naturalny, jednak szybko zmniejszający się w ostatnich latach,
- Utrzymujące się ujemne saldo migracji,
- Zmiany w strukturze wieku ludności – systematyczne zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży w stosunku do ogółu ludności, wzrost subpopulacji ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym,
- Wzrost zasobów siły roboczej, a w związku z tym problem z ich zagospodarowaniem (wysoki – jeden z najwyższych w województwie – poziom bezrobocia).

• Uwarunkowania związane z bazą ekonomiczną

Na rozwój bazy ekonomicznej gminy ma wpływ nie tylko jej obecny potencjał gospodarczy (głównie tradycje, półtowarowe rolnictwo z wyspowym występowaniem rolnictwa specjalistycznego), ale w znacznej mierze rozwój sąsiednich ośrodków przemysłowych, które były tradycyjnym pozarolniczym rynkiem pracy ludności gminy.

Uwarunkowaniami korzystnymi dla rozwoju bazy ekonomicznej gminy są:

- Wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- Bliskość ośrodków miejskich Aglomeracji Staropolskiej, które są rynkiem zbytu produktów rolnych, dają częściowo zatrudnienie mieszkańcom gminy oraz oferują usługi ponadlokalne, szczególnie istotne w zakresie szkolnictwa średniego,
- Dogodne połączenia drogowe, szczególnie ze Starachowicami,
- Walory przyrodniczo – krajobrazowe obszaru gminy, a także jej bezpośredniego otoczenia,
- Potencjał ludzki; znaczne zasoby pracy,
- Widoczne już obecnie stopniowe wprowadzanie funkcji pozarolniczych na obszarach gminy; dość wysoka dynamika powstawania nowych podmiotów gospodarczych.

Niekorzystne cechy rzutujące na rozwój gospodarczy gminy to:

- Regres (w skali kraju) rozwój aglomeracji miejsko – przemysłowych północnych obszarów województwa kieleckiego, co w wyraźny sposób odcina znaczący niegdyś rynek pracy,
- Rozdrobniona struktura agrarna,

- Słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną, a szczególnie niski stopień telefonizacji (choć w ostatnich latach dynamicznie wzrastający) brak systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, zły stan techniczny dróg oraz występowanie obszarów zagrożonych trwałym deficytem wody,
- Nadmierne zatrudnienie w rolnictwie,
- Niski poziom wykształcenia ludności, z dominującym w grupie ludności z wykształceniem ponadpodstawowym – wykształceniem zawodowym,
- Utrzymujący się niski współczynnik solaryzacji młodzieży w wieku 18 – 24 lat.

Demografia

Gminę Pawłów na koniec 2010 roku zamieszkiwało 15447 osób, w tym 7725 kobiet. Średnia gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie 112 osób/km², przy średniej dla terenów wiejskich województwa wynoszącej 101 osób/km².

W poszczególnych latach ludność gminy wynosiła:

1985 r. – 15038
 1992 r. – 15312
 1993 r. – 15343
 1994 r. – 15386
 1995 r. – 15429
 2008 r. – 15458
 2009 r. – 15454
 2010 r. – 15447

Procesami kształtującymi stan ludności gminy był przyrost naturalny i migracje.

- Przyrost naturalny – w roku 2010 był bardzo niski i wynosił 11 osób – 0,7 osoby na 1000 ludności (średnio dla obszarów wiejskich województwa 0,2/1000 ludności). Był on wynikiem bardzo niskiego poziomu urodzeń – 180 osób (11,8/1000 ludności) przy dość wysokim poziomie zgonów – 165 (11,0/1000 ludności). W latach wcześniejszych poziom urodzeń był wysoki (znacznie wyższy od średniego dla województwa) lecz od początku lat 90-tych wykazywał tendencje spadkowe.
- Migracje – saldo migracji, będące różnicą napływu i odpływu ludności, było w całym analizowanym okresie ujemne i bardzo wysokie, przy czym w latach 90-tych uległo znacznemu zmniejszeniu (1989 roku – 235 osób, 2010 r. – 62 osoby). W roku 2010 nastąpił gwałtowny wzrost emigracji z obszaru gminy, przez co saldo migracji przyjęło znacznie wyższe wartości ujemne – 204 osoby (-13,5 osób na 1000 ludności). Analogiczny wskaźnik dla wsi województwa wynosił -2,3. Dla ruchów migracyjnych charakterystyczny był bardzo wysoki, utrzymujący się nawet w latach 90-tych odpływ ludności do miast.

Ludność gminy zwiększyła się więc dzięki przyrostowi naturalnemu. Jednak spadek przyrostu przy trwającym nadal dość wysokim odpływie migracyjnym doprowadził do niekorzystnych zmian w strukturze wieku i płci populacji wiejskiej. Zmniejszający się poziom urodzeń oraz odpływ ludności – głównie młodszych roczników – wpływają na pogłębienie się zjawiska starzenia ludności. Systematycznie pogarszają się wzajemne relacje ludności powyżej 65 lat do subpopulacji dzieci i młodzieży.

Odpływ ludności, głównie roczników młodszych, powoduje także zakłócenia równowagi populacji ludności pod względem płci. Syntetycznym odzwierciedleniem zmian zachodzących w strukturze płci jest współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn. Współczynnik ten, choć niski i bardzo niekorzystny, uległ w ostatnich latach nieznacznej poprawie, bowiem w 1989 roku wynosił 97,6 a w 2010 – 98,9 kobiet na 100 mężczyzn. Świadczy to o dwóch

równoległe zachodzących procesach, a mianowicie: zmniejszeniu się odpływu kobiet ze wsi oraz zwiększeniu się powrotu kobiet – w większym stopniu niż mężczyzn – z miasta na wieś. Pomimo postępującej poprawy proporcji płci, zjawisko deformacji proporcji nadal występuje. Problem ten dotyczy przede wszystkim młodszej generacji. W wielu wsiach obserwuje się niedobór młodzieży płci żeńskiej, która uprzednio częściej migrowała do miast. Stwarzało to trudności z zakładaniem rodzin i zwiększało tendencję do ucieczki ze wsi również młodych mężczyzn. W roku 1993 na 100 mężczyzn w wieku 20 – 39 lat przypadało 79 kobiet, przy analogicznej średniej dla wsi województwa wynoszącej 84.

Wynikiem systematycznego spadku liczby urodzeń przy nieznacznie zmniejszającym się poziomie zgonów oraz stałego odpływu ludności, szczególnie młodszej wiekowo – były przemiany struktury wiekowej ludności idące w kierunku starzenia się ludności gminy, co przedstawia poniższe zestawienie:

	1993		1995		2010		Dynamika 1993 – 2010
	osoby	%	osoby	%	osoby	%	
Ludność ogółem w tym: w wieku	15343	100,0	15429	100,0	15447	100,0	100,7
- przedprodukcyjnym (0 – 17 lat)	4708	30,6	4706	30,5	3447	22,3	73,2
- produkcyjnym (18-59/64 lat)	8362	54,6	8422	54,6	9615	62,2	115,0
-poprodukcyjnym (powyżej 60/65 lat)	2273	14,8	2301	14,9	2385	15,4	104,9

Pomimo, że w ostatnich latach nastąpiło pogorszenie się relacji pomiędzy ludnością w wieku powyżej 65 lat a subpopulacją dzieci i młodzieży, to nadal ludność gminy cechowała się bardzo młodą strukturą wieku. Subpopulacja dzieci i młodzieży, mimo tendencji malejących, stanowi tu nadal powyżej 30 % ludności, przy średniej dla wsi województwa 27,9 %. Wyższy jest także udział ludności w wieku produkcyjnym – 54,5% (wsie województwa – 53,9%). Ludności w wieku poprodukcyjnym, mimo sukcesywnego wzrostu, stanowi 15,3 % (wsie województwa 18,2%). Obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym wynosi 84 osoby na 100. Jest to wskaźnik wysoki (średnia krajowa 70), ale nieznacznie korzystniejszy od średniej dla obszarów wiejskich województwa – 86.

Reasumując:

- Korzystnymi cechami populacji ludności gminy Pawłów są:
 - „młoda” struktura wieku,
 - Niski udział ludności w wieku poprodukcyjnym,
 - Wysoki, jak na obszary wiejskie, udział ludności w wieku produkcyjnym.
- Niekorzystnymi trendami procesów demograficznych zachodzącymi w ostatnich latach są:
 - Osłabienie dynamiki rozwoju ludności, głównie poprzez spadek działalności kobiet,
 - Postępujący spadek urodzeń, szczególnie niski poziom w 1996 roku, czego skutkiem był bardzo niski przyrost naturalny,
 - Nadal wysoki poziom odpływu ludności do miast,
 - Zmniejszająca się liczba zawieranych małżeństw.

Te niekorzystne trendy w przebiegu procesów demograficznych są skutkiem trudności ekonomicznych społeczeństwa, szczególnie młodego pokolenia (wysokie bezrobocie młodych, niedostępność – głównie finansowa – mieszkań, niskie dochody, rozwarstwienie materialne), ale

również – zmiany zachowań prokreacyjnych idących w kierunku opóźnienia decyzji o zawieraniu związku małżeńskiego, jak i posiadania potomstwa.

Rynek pracy

Podstawowym miejscem pracy ludności gminy jest własne gospodarstwo rolne. Ponad 65% zawodowo czynnych znajduje zatrudnienie w rolnictwie. Udział ten w ostatnich latach wzrasta w związku z powrotem wyłącznie do pracy na roli ludności dotychczas dwuzawodowej, po utracie zatrudnienia w ośrodkach przemysłowych. W okresie przed transformacją ustrojową ponad 50% gospodarstw domowych chłopskich było o charakterze wielozawodowym a ponad 40% zawodowo czynnych pracowało poza swoim gospodarstwem rolnym.

Pozarolniczy rynek pracy w gminie jest ubogi. W systemie REGON na obszarze gminy zarejestrowanych było 555 podmiotów gospodarczych, z czego 278 (85%) stanowiły zakłady osób fizycznych. Dynamika wzrostu w stosunku do roku 1995 wynosiła 109,4%, w tym dla jednostek będących własnością osób fizycznych 110,3%. Podmioty zarejestrowane w gminie stanowiły 0,6% ogółu podmiotów województwa, co przy 1,3% udziale ludności świadczy o znacznie niższym niż średnio w województwie rozwoju aktywności gospodarczych. Dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych w gminie w ciągu ostatnich 4 lat była jednak wyższa niż średnio w województwie i wynosiła 139,5% (województwo 123,6%).

W strukturze własnościowej dominowały podmioty prywatne, sektor publiczny stanowiła 17 podmiotów własności komunalnej. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w dziale handel i naprawy – 159, działalność produkcyjna – 36, budownictwo – 29 oraz transport – 25.

Wg danych statystycznych, nie obejmujących pracujących w rolnictwie indywidualnym oraz małych podmiotów gospodarczych, liczba pracujących w gminie wynosiła:

Liczba zatrudnionych w podmiotach gospodarczych, wg stanu na 31.12.2010 r., wynosiła **718** osób.

Znajdują oni pracę w 648 podmiotach gospodarki narodowej tj.:

- przetwórstwo przemysłowe - 11,27 %
- budownictwo - 21,91 %
- handel i naprawy - 34,41 %
- transport, gospodarka magazynowa i łączność - 9,57 %
- obsługa nieruchomości i firm, nauka - 5,56 %
- pozostałe sekcje - 17,28 %

Tab. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg wybranych sekcji PKD

Gminy	ogółem	Z tego					
		Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel i naprawy	Transport, gospodarka, magazynowa, łączność	Obsługa nieruchomości i firm, nauka	Pozostałe działalności
Pawłów	648	73	142	223	62	36	112
Powiat	7127	813	733	2650	475	882	1574
Województwo	95538	9599	11309	38365	7440	11714	21111

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Świętokrzyskiego

Ilość miejsc pracy oferowanych na terenie gminy była więc niewielka i wskazywała w ostatnich latach znaczne wahania. Jedynie w dziale przemysł ilość zatrudnionych systematycznie rosła.

Ludność gminy w znacznej ilości dwuzawodowa znajdowała dotychczas zatrudnienie w pobliskich ośrodkach przemysłowych Aglomeracji Staropolskiej, głównie Starachowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim. Dlatego też przemiany strukturalne w gospodarce tych ośrodków oraz spowodowane przez nie załamanie się dotychczasowych rynków pracy, było przyczyną wystąpienia w gminie zjawiska bezrobocia o dużej skali.

Poziom bezrobocia w gminie sięga 22,9% ludności w wieku produkcyjnym, co jest jednym z najwyższych wskaźników w województwie świętokrzyskim, gdzie analogiczny średni wskaźnik wynosi 14,0%. Wskaźnik bezrobocia – stopa bezrobocia – mierzona od liczby zawodowo czynnych jest w gminie znacznie wyższa, a dla całego PUP Starachowice wynosiła na koniec 2010 roku 28,6% (stopa bezrobocia dla województwa świętokrzyskiego – 15,9%).

Liczba bezrobotnych w poszczególnych latach wynosiła:

1992 r. – 1519
1993 r. – 2121
1994 r. – 2076
1995 r. – 2147
2009 r. – 757
2010 r. - 902

Na dzień 31.12.2010 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Starachowicach było zarejestrowanych 902 bezrobotnych, w tym 469 kobiet z terenu gminy Pawłów. Najwięcej bezrobotnych było w wieku 25-34 lata z zasadniczym wykształceniem zawodowym – podobnie jak w roku ubiegłym. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost liczby osób bezrobotnych o 145 osób. Liczba bezrobotnych kobiet z terenu gminy Pawłów na przestrzeni dwóch lat była zbliżona i wynosiła: 475 na dzień 31.12.2009 r. i 469 na dzień 31.12.2010 r.

Stan bezrobocia na terenie gminy Pawłów na dzień 31.12.2010 roku przedstawiał się następująco:

1. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Starachowicach: 902
2. Wzrost w porównaniu do poprzedniego miesiąca: 41
3. Wzrost w porównaniu do 31.12.2008 r. : 20
4. Wzrost w porównaniu do 31.12.2007 r. : 125

Struktura bezrobocia na terenie gminy Pawłów na dzień 31.12.2010 r.

1. Bezrobotni z prawem do zasiłku: 186
2. Spadek w porównaniu do 31.12.2008 roku: 50
3. Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych 20,6%
4. Bezrobotne kobiety ogółem: 469
5. Wzrost w porównaniu do poprzedniego miesiąca: 3
6. Wzrost w porównaniu do 31.12.2008 r.: 6
7. Bezrobotne kobiety z prawem do zasiłku: 65
8. Udział bezrobotnych kobiet z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie kobiet bezrobotnych 13,9%
9. Bezrobotni inwalidzi: 28
10. Poszukujący pracy: 18

Pozostałe zmiany w strukturze bezrobocia:

- Zmniejszenie się ilości bezrobotnych zwalnianych z przyczyn zakładów pracy (tendencja ogólnokrajowa),
- Zwiększenie się liczby bezrobotnych nie posiadających prawa do zasiłku,
- Utrzymywanie się wysokiego poziomu bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy (36,4% ogółu bezrobotnych).

Bezrobocie rejestrowane na wsi nie odzwierciedla w pełni skali tego zjawiska. Problemem jest tu nie tylko wysoka liczba bezrobotnych pozostających bez pracy, ale także nadzatrudnienie (w stosunku do arealu gospodarstw i osiągniętych w nim wyników finansowych) w gospodarstwach rolnych, obecnie wzrastające w związku z powrotem do pracy na roli osób zwalnianych z zakładów

przemysłowych. Jest to przyczyną uzyskiwania zbyt małych dochodów na jednego pracującego w gospodarstwie rolnym. Poza tym posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 2 ha eliminuje nawet uprzednio zatrudnionych pracowników dwuzawodowych z rejestru bezrobotnych, co wpływa na zmniejszenie się liczby korzystających z zasiłków dla bezrobotnych, ale także nie daje możliwości korzystania przez nich ze środków Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu (szkolenia, zmiana kwalifikacji, pożyczki).

Reasumując:

Podstawowym miejscem pracy ludności gminy są indywidualne gospodarstwa rolne. Pozarolniczy rynek pracy na obszarze gminy jest dość ubogi. Funkcjonują tu głównie niewielkie firmy, będące własnością osób fizycznych, zatrudniające niewielką liczbę pracowników. Natomiast znaczna liczba zawodowo czynnych związana jest z rynkiem pracy pobliskich ośrodków przemysłowych, stąd duża skala bezrobocia będąca odpowiedzią na załamanie się gospodarki tych ośrodków. Dlatego też nadzieje na zmniejszenie się liczby bezrobotnych należy wiązać z powołaniem Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Starachowicach. Problemem pozostaje natomiast słaby poziom wykształcenia ludności, głównie zawodowego, a więc niezbyt podatnego na zmieniające się potrzeby rynku. Szansą na podniesienie poziomu kwalifikacji będą zapewne szkolenia organizowane przez PUP w ramach aktywnych form walki z bezrobociem.

Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe gminy Pawłów na koniec 2010 roku wynosiły 3637 mieszkań o 11056 izbach. Były to głównie mieszkania w zabudowie zagrodowej.

Na przestrzeni lat 1989 – 2010 stan zasobów przedstawiał się następująco:

	1982	1992	1993	1994	1995	2010	Dynamika 1989 – 2010
Mieszkania	3397	3466	3584	3592	3596	3637	107,1
Izby	9792	10153	10783	10833	10862	11056	112,9
Powierzchnia użytkowa w tys. m ²	198,9	206,2	218,5	219,4	220,4	224,7	112,9

Wzrost zasobów mieszkaniowych gminy nie był wysoki (o 7,1%) nieco wyższy był przyrost liczby izb – o 12,9%, co było wynikiem budowy mieszkań większych i o lepszym standardzie. Efekty mieszkaniowe uzyskane w gminie były zapewne poniżej potrzeb, ale i tak przewyższały średnie dla województwa, a w szczególności dla jego obszarów wiejskich.

W poszczególnych latach oddano do użytku:

	1989	1992	1994	1995	2010
Mieszkania	22	18	12	10	41
Izby	105	81	50	41	194
Pow. użytkowa w m ²	2117	1572	1092	918	4300
Przeciętna p.u. na 1 mieszkanie	96,2	87,3	91,1	91,8	104,8

Ilość mieszkań oddawanych w poszczególnych latach była niewielka, oprócz znacznego wzrostu w roku 2010, kiedy to wzrosła także znacznie powierzchnia użytkowa oddawanych mieszkań.

Dynamika wzrostu zasobów znacznie podwyższała dynamikę wzrostu ludności co wpłynęło korzystnie na kształtowanie się standardów mieszkaniowych.

Stopień zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osiągnął następujące wartości:

	1989	1992	1995	2010	Średnie dla wsi wojew.
Liczba osób na mieszkanie	4,43	4,34	4,21	4,18	3,7
Liczba izb w mieszkaniu	2,88	2,93	3,02	3,04	3,29
Liczba osób na izbę	1,54	1,48	1,39	1,37	1,11
Powierzchnia użytkowa w m ² na:					
1 mieszkanie	58,5	59,5	61,2	61,8	64,1
1 osobę	13,2	13,7	14,5	14,8	17,6

Porównując standardy mieszkaniowe w gminie w latach 1989 – 2010 należy stwierdzić znaczną poprawę idącą w kierunku zmniejszenia zagęszczenia mieszkań oraz powiększenia ich powierzchni użytkowej. Jednak nadal wszystkie standardy są niższe niż średnie dla wsi województwa, które i tak na tle kraju należą do niskich. W ostatnich latach zwiększył się także poziom wyposażenia zasobów mieszkaniowych w podstawowe instalacje sanitarno – techniczne, szczególnie wodociągowe.

Biorąc pod uwagę konieczność polepszenia standardów, a także niezbędną wymianę starej, substandardowej substancji mieszkaniowej – potrzeby na tereny mieszkaniowe gminy są znaczne.

XI. WYBRANE SFERY USŁUG PUBLICZNYCH

Oświata i wychowanie

a. Przedszkola

Od początku lat 90-tych następował spadek liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Powodem tego procesu było: postępujące bezrobocie rodziców, rosnące koszty pobytu dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego oraz zmniejszenie się liczby dzieci w wieku przedszkolnym.

Na terenie gminy występują 2 oddziały przedszkolne w miejscowości: Rzepin Drugi i Chybice, do których uczęszcza 50 dzieci. Funkcjonują również dwa punkty przedszkolne w Godowie i Bostowie, gdzie uczęszcza 44 dzieci. Łącznie w placówkach tych przygotowanych jest 100 miejsc.

b. Szkolnictwo

Szkolnictwo na terenie gminy Pawłów reprezentowane są przez szkoły podstawowe i gimnazja.

Na terenie gminy Pawłów obecnie funkcjonuje 13 szkół podstawowych w następujących miejscowościach: Rzepin Drugi, Radkowice, Dąbrowa, Godów, Grabków, Pawłów, Chybice, Pokrzywnica, Bostów Stary, Szerzawy, Łomno, Jadowniki, Bronkowice. W szkołach tych uczy się ok. 1269 dzieci – stan na 2009 r.

Szkoły ponadpodstawowe reprezentowane są przez następujące gimnazja zlokalizowane w: Pawłowie, Rzepinie Drugim, Chybicach i Szerzawach. W Szkołach tych uczy się łącznie ok. 427 dzieci – stan na 2009 r.

Młodzież po skończeniu nauki na poziomie gimnazjalnym swoją naukę kontynuuje głównie w szkołach w Starachowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim.

Zdrowie i opieka społeczna

Ambulatoryjną opiekę zdrowotną sprawuje na obszarze gminy Ośrodek Zdrowia w Pawłowie oraz Ośrodki Zdrowia w Ambrożowie, Kałkowie, Radkowicach Szerzawach i Krajkowie. Na terenie gminy występuje jedna apteka w Pawłowie i jeden punkt apteczny w Chybicach. Liczba ludności przypadająca na 1 placówkę wynosiła 2,5 tys. osób, a na 1 gabinet lekarski 1170 osób.

Zatrudnionych jest 13 lekarzy, 4 dentyistów, 17 pielęgniarek i 2 laborantki. Ponadpodstawową obsługę w zakresie ochrony zdrowia sprawuje Szpital Powiatowy w Starachowicach.

Zatrudniony personel służby zdrowia w 2010 r. – wskaźnik na 10 tys. mieszkańców

	gmina	Obszary wiejskie wojew.	Średnio dla województwa
Lekarze	3,9	6,0	21,0
Lek. dentyści	1,3	1,9	3,9
pielęgniarki	13,8	17,6	58,0

Placówki opieki zdrowotnej pomimo dość dobrej dostępności i podnoszeniu ich standardu wyposażenia (realizacja gabinetu rehabilitacyjnego, co jest rzadkością w obszarach wiejskich), dysponują niewystarczającym potencjałem kadrowym. Chodzi tu głównie o deficyt lekarzy i lekarzy stomatologów.

Specjalistyczną opiekę zdrowotną zapewniają ludności gminy placówki zlokalizowane na terenie Starachowic.

W Pawłowie funkcjonuje prywatna lecznica zwierząt, gdzie zatrudnionych jest 3 specjalistów.

Na terenie gminy funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej im. Sue Ryder w Kałkowie - Godowie będący jednostką organizacyjną powiatu starachowickiego nie mającą osobowości prawnej. Jednostka ta działa na podstawie decyzji Wojewody Świętokrzyskiego nr 13/2000 z dnia 29 grudnia 2000 r. zezwalająca Zarządowi Powiatu Starachowickiego na prowadzenie Domu Pomocy Społecznej.

Kultura

Na obszarze gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Pawłowie, przy którym funkcjonują dwa zespoły artystyczne, tj. Dziecięcy Zespół Folklorystyczny Pieśni i Tańca OKRASA oraz Młodzieżowy Zespół Wokalno - Instrumentalny STELLA. W budynku Gminnego Ośrodka Kultury zlokalizowana jest sala widowiskowa oraz Pracownia Plastyczno - Muzyczna, a także Gminna Biblioteka Publiczna.

Gminny Ośrodek Kultury jest organizatorem lokalnych i ogólnie gminnych imprez kulturalnych, m.in. Dni Pawłowa.

Do zadań statutowych GOK należą:

1. Edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę.
2. Tworzenie kół zainteresowań i organizowanie działalności dotyczącej oświaty permanentnej.
3. Gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i rozpowszechnianie dóbr kultury, dotyczy to zarówno zabytków kultury tradycyjnej, jak i twórczości współczesnej.
4. Tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego.
5. Otaczanie szczególną opieką twórców ludowych.
6. Koordynacja wszelkich inicjatyw kulturotwórczych w gminie.

Zadania te realizowane są przez organizowanie spotkań o charakterze oświatowym, artystycznym, sportowym, rozrywkowym, oraz przez kształtowanie i rozwijanie potrzeb i aspiracji kulturowych dzięki aktywnemu uczestnictwu mieszkańców gminy w kulturze i współtworzeniu jej wartości.

Do zakresu działalności GOK należy także zapewnienie pomocy instrukcyjno – metodycznej i

organizacyjnej placówkom kulturalno – wychowawczym, opracowywanie, gromadzenie i upowszechnianie materiałów repertuarowych, informacyjno – metodycznych.

Gminny Ośrodek Kultury prowadzi w ramach swojej działalności:

- Pracownię plastyczną,
- Zespół muzyczny „STELLA PAULENSIS”,
- Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Okrasa”,
- Kabaret.

Ważną rolę kulturotwórczą pracownicy GOK-u realizują również otaczając opieką i ratując od zapomnienia folklor świętokrzyski.

Funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Pawłowie z filiami w Chybicach, Tarczku, Kałkowie i Radkowicach. Biblioteki te zgromadziły księgozbiór 45 800 woluminów, z którego korzystało 2029 czytelników.

Standardy jakie osiągnięto w poszczególnych latach to:

	1989	1992	2010
Liczba ludności na 1 placówkę bibliot.			
- w gminie	2152	3062	3089
- we wsiach woj.	2260	2585	2748
Księgozbiór na 1000 mieszkańców			
- w gminie	3750	3629	3204
- we wsiach woj.	4130	3742	3580
Wypożyczenia na 1 czytelnika			
- w gminie	13,6	19,0	21,2
- we wsiach woj.	16,8	18,6	19,0

Jak wynika z powyższego kryzys placówek bibliotecznych dotknął także pozostałe obszary wiejskie województwa (charakterystyczne dla całego kraju), jednak wzrosła aktywność czytelników – wzrost wypożyczeń. Możliwość korzystania z placówek bibliotecznych była w gminie znacznie mniej korzystna niż na innych obszarach wiejskich województwa.

Pozostałe obiekty kultury to obiekty sakralne, szczególnie Sanktuarium Maryjne Bolesnej Królowej w Kałkowie oraz kościół w: Tarczku, Chybicach, Rzepinie, Pawłowie, Świętomarzy i Radkowicach.

Ponadto na terenie gminy Pawłów funkcjonują dwie świetlice środowiskowe: przy parafii w Chybicach i Pawłowie.

Urządzenia infrastruktury społecznej są więc na obszarze gminy dotychczas rozwinięte bardzo słabo. Pomimo znaczącego inwestowania przez Gminę w ostatnich latach w modernizację (szkoły, ośrodki zdrowia) a nawet budowę nowych obiektów (świetlice środowiskowe) – to jednak uzyskane tu standardy są niższe od średnich dla województwa, również dla jego obszarów wiejskich. Te dysproporcje mają swoje zaszłości od wielu lat. Podniesienie jakości usług społecznych ma jednak niebagatelne znaczenie dla uatrakcyjnienia miejsca zamieszkania, które to obok podniesienia poziomu cywilizacyjnego wsi (infrastruktura techniczna, telefonizacja) może przyczynić się do zmniejszenia odpływu zamieszkałej tu obecnie ludności a nawet spowodować napływ inwestorów zewnętrznych.

WYBRANE ELEMENTY USŁUG KOMERCYJNYCH

Handel gastronomia

W 2010 roku na obszarze gminy prowadziło działalność 81 sklepów oraz 4 placówki gastronomiczne, głównie bary i tzw. mała gastronomia. Powierzchnia użytkowa obiektów handlowych wynosiła ok. 3,3 tys. m². w większości były to placówki prywatne, prowadzone w obiektach mieszkalnych. Sieć sklepów rozwinięta jest dość dobrze, jednak są to placówki niewielkie, o niskim standardzie wyposażenia. Liczba ludności na 1 placówkę handlową wynosi w gminie 188, co jest wskaźnikiem niższym zarówno od średniego dla województwa – 101, jak i dla jego obszarów wiejskich – 135.

Rzemiosło usługowe

W gminnym rejestrze działalności gospodarczej w 2010 r. zarejestrowanych było 49 zakładów rzemieślniczych prowadzących działalność usługową. Były to głównie niewielkie zakłady stolarskie, budowlane, krawieckie, betoniarnie, młyny itp. Jednym większym zakładem była przetwórnia mięsa w Jaworze.

Turystyka

Ważnym elementem aktywizującym gospodarkę gminy jest turystyka pielgrzymkowa do Sanktuarium Maryjnego w Kałkowie. To budowane od 1982 roku Sanktuarium odwiedziło w 2010 roku ok. 2200 grup pielgrzymich i wiele tysięcy pielgrzymów indywidualnych. Sanktuarium stwarza nie tylko możliwości medytacji religijnej, ale poprzez rozbudowaną infrastrukturę (obiekty para turystyczne, urządzona zieleń, ścieżki służące medytacji, Golgota) – uatrakcyjnia pobyt. Dysponuje: Domem Pielgrzyma na 180 miejsc noclegowych, Domem Jana Pawła II z obszerną aulą, stołówką i kioskiem z pamiątkami. W 1997 r. powstała tu wioska dla dzieci niepełnosprawnych składająca się z 9 domów dla 70 dzieci. Usługi komercyjne są dotychczas na obszarze gminy rozwinięte bardzo słabo. Jedynie działalność Sanktuarium w Kałkowie ma szerszy zasięg i stwarza szansę na aktywizację sąsiadujących z nim obszarów (rozwój bazy noclegowej, placówek handlowych a nawet gospodarstw rolnych oferujących własne atrakcyjne produkty). Rozwój aktywności pozarolniczych napotyka barierę kapitałową oraz barierę popytu. Warunkowany jest w znacznej mierze wzrostem zamożności mieszkańców, a więc zwiększeniem zapotrzebowania na wszelkiego rodzaju usługi.

XIII. STANDARDY JAKOŚCI ŻYCIA

Wybranych elementów infrastruktury społecznej

Wyszczególnienie	Miernik	Wielkość miernika w stanie istniejącym		Uwagi
		W obszarze gminy	Średni dla wsi woj.	
MIESZKALNICTWO -posiadanie samodzielnego mieszkania -wygoda zamieszkania	<u>Liczba gosp. domowe</u> 1 mieszkanie	1,2	1,14	
	<u>m²pu mieszkania</u> M	14,8	17,6	
	<u>Liczba osób</u> mieszkanie	4,18	3,7	
OŚWIATA I WYCHOWANIE -objęcie opieką przedszkolną dzieci w wieku 3-6 lat -warunki nauki w szkołach podstawowych: -zagęszczenie pomieszczeń do nauki	% uczestnictwa	25	41,3	Średnia dla woj. ogółem
	<u>Liczba uczniów</u>	21,0	21,5	

	Pomiesz. do nauki			
KULTURA Możliwość korzystania z: -bibliotek i filii bibliotek -domów i ośrodków kultury -obiektów sakralnych	<u>Liczba mieszkańców</u> Placówkę	3089	2748	
	<u>Liczba woluminów</u> 1000 M	3204	3580	
	<u>liczba miejsc</u> 1000 M	8,0		
	<u>Liczba mieszkańców</u> 1 obiekt	2,5 tys.		
OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA -Zasięg obsługi ośrodek zdrowia -Możliwość nabycia leków	<u>Liczba mieszkańców</u> Placówkę	2,5 tys.	3,8 tys.	
	<u>Liczba mieszkańców</u> aptekę	15447	9300	
HANDEL -możliwość korzystania z placówek sklepowych -warunki nabycia artykułów	<u>Liczba mieszkańców</u> Placówkę	188	135	
	<u>m² pow. użyt.</u> 1000 M	215		
USŁUGI BYTOWE, RZEMIOSŁO Możliwość korzystania z usług zaspokajających potrzeby niematerialne i materialne	<u>Liczba mieszkańców</u> zakład	310		

XIV. STRUKTURA PRZESTRZENNA

1. Dziedzictwo kulturowe.

Teren gminy Pawłów został zaliczony do obszarów województwa świętokrzyskiego o niskim nasyceniu zabytkami ogółem.

Na terenie gminy znajdują się relikty paleontologiczne o wybitnej wartości, składowane w tymczasowym pomieszczeniu w Godowie w rejonie zapory wodnej. Skamieniałości zachowane tu w utworach pstrego piaskowca zawiera odciski łap i ślady bytowania zwierząt (gadów i płazów oraz innych organizmów żywych) okresu triasu. Ponadto znajdują się tu ślady osadnictwa neolitycznego płyty lessowej oraz pozostałości starożytnego górnictwa i hutnictwa Świętokrzyskiego jeszcze z czasów rzymskich (stanowiska żuźla dymarkowego i pozostałości Piecowski dymarkowych są licznie zachowane).

Niektóre wsie i osady na terenie gminy swoją historią sięgają czasów wczesnośredniowiecznych. Najstarsza z nich osada targowa Tarczek istniała już w XI i XII w, a w wieku XIII funkcjonowała jako miasto (przez krótki okres) pełniąc rolę ośrodka posiadłości biskupów krakowskich.

We wsiach gminy Pawłów znajdują się liczne obiekty zabytkowe, w tym architektury romańskiej i gotyckiej. Wyróżniają się tu: zespół kościoła parafialnego P. W. Św. Małgorzaty w Chybicach (mur z 1362 r.), zespół kościoła parafialnego P. W. Wniebowzięcia NMP w Świętomarży (mur 1367 – 1434) oraz zespół kościoła parafialnego P. W. Św. Idziego Opata w Tarczku (mur z pocz. XIII w.). Wymienione zespoły posiadają również fragmenty zabudowy z późniejszych okresów, głównie baroku oraz XIX wieczne uzupełnienia. Najwybitniejszym przykładem zachowanej architektury

barokowej jest drewniany, przeniesiony ze wsi Miedzierza, zespół kościoła parafialnego w Radkowicach P. W. Św. Stanisława BPA (z 1621r.).

Dworki i komponowane parki podworskie XVIII – XIX w znajdują się w Brzeziu, Chybicach, Łomnie, Pokrzywnicy, Radkowicach Kolonii, Tarczku i Warszówku, ich stan zachowania jest różny, od śladów wykorzystania, wcześniejszych elementów drewnianych (Chybice) do pełnego zachowania z późniejszymi przybudówkami (Kolonia Radkowice), XVIII-wieczne parki, przekształcone w późniejszych okresach, obecnie są w złym stanie, w większości wymagają pełnej rewaloryzacji oraz bieżących prac pielęgnacyjnych ze względu na zachowany drzewostan (np. lipy i dęby na terenie parku w Łomnie i Pokrzywnicy).

Również zachowany drzewostan o charakterze pomnikowym (na terenie cmentarza kościelnego w Tarczku), a także zachowane aleje i szpalery drzew przy drogach gminnych wymagają ochrony przed zniszczeniem i bieżącej opieki.

W gminie znajdują się również cmentarze o charakterze zabytkowym, które winny być chronione ze względu na zachowany drzewostan oraz jako miejsca pamięci np. dzielnica wojenna cmentarza I wojny światowej w Pawłowie. Miejsca związane z działaniami wojennymi i martyrologią ludności (cmentarze wojenne, powstańcze, tereny działań partyzantki, mogiły pomordowanych, wsi pacyfikowane przez hitlerowców) na terenie gminy wymagają obecnie specjalnego rozpoznania, czytelnego oznakowania i odpowiedniej oprawy przestrzennej. Przekazywane na ten temat informacje i wzmianki w literaturze nie zawsze są możliwe do identyfikacji w terenie.

Zachowane drewniane chałupy i zagrody (np. w Bostowie, Kałkowie, Rzepinie, Szeligach), pojedyncze zabytki techniki jak kuźnie, młyny (Tarczek) oraz eksponaty etnograficzne zgromadzone w Radkowicach (w domu nr 53, drewnianym z 1888 r., obecnie Muzeum Wsi Kieleckiej) wskazują wyraźnie na walory kulturowe gmin, możliwe do wykorzystania w jej promowaniu.

O „klimacie kulturowym” miejscowości gminy Pawłów świadczy również szereg budynków mieszkalnych o tradycyjnej formie architektonicznej z zadbanym ogrodem kwiatowym lub warzywnikiem oraz sadem (z zielnikiem, pasieką lub zieloną murawą) i uporządkowane zabudowania gospodarcze, tworzące charakterystyczny krajobraz polskiej osady wiejskiej. Zespoły takie nie wpisane na listę Konserwatora Zabytków, winny utrzymywać obecny sposób zagospodarowania, ponieważ ich zabytkowy charakter jest oczywisty.

Również wszelkie drobne obiekty kultu jak kapliczki przydrożne, krzyże, figurki, niezależnie od tego czy mają historyczny rodowód czy są współczesnym symbolem wiary, uzupełniają obraz przestrzenny miejscowości w gminie i powinny zostać wkomponowane w nowe realizacje.

Szczególną rolę w życiu gminy (kulturową i gospodarczą) pełni Sanktuarium Maryjne w Kałkowie – Godowie. Jest to obiekt kultowo – pielgrzymkowy, jeden z najliczniej odwiedzanych w Polsce Sanktuariów Maryjnych położony w północno – wschodniej części gminy. Dobrze skomunikowany i funkcjonalnie urządzony zespół urbanistyczno – architektoniczny stanowi obecnie główny ośrodek ruchu turystycznego w gminie i posiada realne perspektywy dalszego rozwoju. W skład zespołu sakralnego w Kałkowie – Godowie wchodzi: Kościół, Dom Pielgrzyma, Herbarium, Panorama Świętokrzyska, Plebania, Golgota oraz wioska dla niepełnosprawnych. Z zespołem sanktuarium związane są kościoły rzymsko – katolickie w Chybicach, Rzepinie, Pawłowie, Tarczku, Świętomarzu i w Krajkowie.

WYKAZ OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH W GMINIE PAWŁÓW wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach.

BRZEZIE

- pozostałości parku, wpisany do rejestru zabytków Nr 807 z dnia 04.12.1957 r.

CHYBICE

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, wpisany do rejestru zabytków Nr 808/1-3 z dnia 10. 11. 1947 r.

- 1) Kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty
- 2) Cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia
- 3) Murowane ogrodzenie wraz z bramami i schodami - wpisany do rejestru zabytków z dnia 02. 05. 2011 r.
 - cmentarz parafialny rzymsko – katolicki
 - KAPLICZKA ŚW. JANA NEPOMUCENA, drewniany, XIX w., remontowany

ZESPÓŁ DWORSKI:

- dwór, murowany, 1938 – 1939 r. (nie ukończony, cz. wykorzystane elementy drewniane ze starego dworu
- pozostałości parku, wpisany do rejestru zabytków Nr 809 z dnia 29. 12. 1997 r.

GRABKÓW

KAPLICZKA, murowana, pocz. XX w. (przy drodze do Tarczka, przy domu Nr 28)

ŁOMNO

ZESPÓŁ DWORSKI wpisany do rejestru zabytków Nr 810 z dnia 09. 12. 1957 r.:

- dwór, murowany, ok. 1914 r.
- obora murowana,
- spichlerz, murowany, ok. 1914
- park, wpis do rejestru zabytków Nr 810 z 15. 12. 2010 r.
- SZKOŁA, drewniana, l. 20 lub 30 XX w.

PAWŁÓW

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA:

- kościół murowany, 1867 – 1871 r., bud. Lucjan Mierzejewski
- dzwonnica, murowana, 1883 r.,
- cmentarz przykościelny
- stary cmentarz parafialny, wpis do rejestru zabytków Nr 811 z 15. 12. 2010 r.
- cmentarz parafialny nowy
- KAPLICZKA ŚW. JANA NEPOMUCENA, murowana, 1905 r. (przy gospodarstwie nr 55)
- KAPLICZKA, murowana, 1 ćw. XX w., przy drodze do Kałkowa (Biedów)

POKRZYWNICA

POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO:

- spichlerz, murowany, 1866 r.
- park, wpis do rejestru zabytków Nr 812 z dnia 15. 12. 2010 r.

RADKOWICE

- kościół parafialny (pw. MB Częstochowskiej, drewniany przeniesiony z Miedzierzy), wpis do rejestru zabytków Nr 813 z 25. 09. 1947 r.
- cmentarz parafialny

RADKOWICE – KOLONIA

ZESPÓŁ DWORSKI:

- dwór, drewniany, 2 połowa XIX w., przybudówka XX w.

- budynek gospodarczy (dawniej: stodoła), drewniany, poł. XIX w., przebudowany
- park, wpis do rejestru zabytków Nr 814 z dnia 04. 12. 1957 r.

zespół budynków ceglano – drewnianych szkoły podstawowej, wpis do rejestru zabytków Nr 815 z dnia 03. 04. 1991r.

RADKOWICE – STARA WIEŚ

KAPLICZKA ŚW. JANA NEPOMUCENA, drewniana, 1860 r.

RZEPIN – DÓŁ

KAPLICZKA, murowana, pocz. XX w.

RZEPIN – KOLONIA

KAPLICZKA, murowana, XIX w.

ŚWIĘTOMARZ

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, wpis do rejestru zabytków Nr 816/1-1 z dnia 17. 06. 1391 r.

- 1) Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP
- 2) Drewniana dzwonnica

ponadto:

- cmentarz przykościelny
- ogrodzenie z bramką, murowany, XIX w.
- plebania, murowana, 2 poł. XIX w.
- cmentarz parafialny, wpis do rejestru zabytków Nr 817 z dnia 24. 05. 1993 r.

TARCZEK

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO:

- kościół parafialny pw. św. Idziego Opata, wpis do rejestru zabytków Nr 818 z dnia 17. 06. 1931r.
- dzwonnica, drewniana, pocz. XIX w. (?), remontowana, l. 60 XX w.
- cmentarz przykościelny
- cmentarz parafialny, wpis do rejestru zabytków Nr 819 z dnia 08. 02. 1993 r.
- pozostałość parku podworskiego, wpis do rejestru zabytków Nr 820 z 09. 12. 1957 r.
- MŁYN WODNY, drewniany, 1931 r., przebudowany

WARSZÓWEK

ZESPÓŁ DWORSKI:

- dwór, murowany, poł. XIX w.
- park podworski, wpis do rejestru zabytków Nr 821 z dnia 09. 12. 1957 r.

WIELOBOROWICE

MOST kamienny na rzece Pokrzywiance, 1925 r.

Na terenie całej gminy Pawłów znajdują się liczne stanowiska archeologiczne. Największe ich zagęszczenie zostało stwierdzone w sołectwach południowych, gdzie Świętokrzyski Konserwator przyrody wyznaczył strefy ochrony bieźnej na podstawie szczegółowych badań AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski), które zostały uwzględnione na załączniku graficznym.

2. Struktura istniejącej zabudowy obszaru

W obszarze gminy Pawłów dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa. Zabudowa wielorodzinna znajduje się na terenie wsi Łomno (bloki wielorodzinne) oraz w Kałkowie (zabudowa wielorodzinna szeregowa).

Zabudowa jednorodzinna i zagrodowa zlokalizowana wzdłuż dróg nawiązuje do dawnych układów ulicowych. Charakterystycznym przykładem takiej zabudowy (różnorodnej pod względem architektury i okresu powstawania) jest obudową drogi w północnej części gminy na odcinku 6 km od miejscowości Dąbrowa do miejscowości Rzepin Pierwszy. Pozostała zabudowa o charakterze liniowym lokalizowana wzdłuż dróg po ich obu stronach tworzy mniejsze zespoły umożliwiające eksponowanie walorów widokowych trasy komunikacyjnej. Przykładem takiej krajobrazowej obudowy są zespoły zagrodowe wzdłuż drogi Bostów – Grabków z ekspozycją dalekich widoków skierowanych na Góry Świętokrzyskie.

Ulicowe układy zabudowy w Gminie Pawłów uzupełniają przysiółki. Należy tu wymienić Szeligi, Pokrzywnicę, Chybice. Te dwie ostatnie miejscowości ze względu na malownicze położenie, istniejący układ urbanistyczny i zabudowę mają szczególne preferencje dla rozwoju agroturystyki.

Na terenie gminy nie obserwuje się nadmiernego rozpraszania zabudowy, co jest zjawiskiem korzystnym. Około $\frac{3}{4}$ obiektów stanowią budynki murowane o dobrym i bardzo dobrym stanie technicznym. Spośród budynków drewnianych szacunkowo prawie połowa znajduje się w złym stanie technicznym lub w ruinie. Mieszkalne budynki drewniane charakteryzuje wydłużona bryła (na rzucie prostokąta), dach symetryczny dwuspadowy, wejście zaznaczone otwartym gankiem,.

Funkcje usługowe (zwłaszcza komercyjne) i użyteczności publicznej (urzędy, bank, dom kultury, remiza, przychodnia) grupują się na terenie miejscowości gminnej. W pozostałych sołectwach ich rozmieszczenie jest nierównomierne (zwłaszcza usług handlowych, gastronomicznych, z branży rzemieślniczej i drobnego przemysłu). Są to głównie usługi wbudowane (w obiekty mieszkalne) o niewielkiej powierzchni użytkowej. Zupełny brak usług komercyjnych stwierdzono w powierzchni użytkowej. Zupełny brak usług komercyjnych stwierdzono w Bronkowicach, Kolonii Rzepin, Krajkowie, Łomnie, Radkowicach, Radkowicach – Kolonii, Szeligach, Świślinie, Tarczku, Warszówku i Wieloborowicach.

Na terenie gminy powstało w ostatnim czasie kilka ogólnodostępnych obiektów sportowych: wielofunkcyjne boisko sportowe i skate park w Pawłowie. Obiekty takie są również planowane w Chybicach – „Boisko Orlik 2012” oraz przy szkole podstawowej w Szerzawach kompleks boisk sportowych wraz z placem zabaw.

Gmina nie jest wyposażona w obiekty wypoczynkowe, a w ruchu turystycznym dominuje głównie turystyka piesza tranzytowa, przebiegająca skrajem gminy szlakami turystycznymi:

- z Wąchocka przez lasy Siekierzyński – Bronkowice do Bodzentyna,
- z Kunowa przez Nietulisko, okolice Świśliny i Pokrzywianki do Grzegorzowic.

W istniejącej zabudowie wyróżniają się obiekty sakralne oraz ośrodek kultu maryjnego w Kałkowie – Godowie. Zespół ten przewidziany do dalszej rozbudowy pełni rolę sanktuarium i miejsca pielgrzymkowego oraz miejsca pobytowego dla ludzi niepełnosprawnych. Rozbudowa tej funkcji w przyszłości wpłynie znacząco na zwiększenie miejsc pracy w gminie. Ponadto powstanie wioski dla niepełnosprawnych w sąsiedztwie sanktuarium w Kałkowie – Godowie przyczyni się do rozwoju nowych funkcji na terenie gminy (turystyka pielgrzymkowa, zdrowotna i rehabilitacja) obok tradycyjnych funkcji gminy z zakresu rolnictwa i ośrodka obsługi administracyjnej gminy.

Wykaz obiektów usługowych:

PAWŁÓW

1. sklep spożywczy,

2. zakład wulkanizacyjny,
3. warsztaty mechaniki pojazdowej,
4. stacja LPG,
5. dom weselny,
6. zakład wodno – kanalizacyjny,
7. zespół szkół,
8. sklep spożywczy,
9. kompleks usług:
 - Urząd Gminy,
 - Posterunek Policji,
 - Urząd Stanu Cywilnego,
 - Ośrodek Zdrowia
 - Urząd Pocztowy,
 - Bank Spółdzielczy
 - GOK.
10. zespół usług:
 - sklepy spożywcze i wielobranżowe,
 - Skład Materiałów Budowlanych,
 - Ochotnicza Straż Pożarna,
 - Biblioteka Publiczna,
 - Usługi Pogrzebowe,
 - Piekarnia,
11. Cmentarz,
12. Kościół z plebanią,
13. Stacja paliw,
14. Market,
15. Urząd Pocztowy,
16. Apteka.

AMBROŻÓW

1. Zakład Rzemieśniczy Przetwórstwa Mięsnego,
3. Remiza OSP,
4. ujęcie wody pitnej,
5. sklep spożywczy,
6. Zakład Opieki Zdrowotnej,
7. Stacja benzynowa.

BOSTÓW STARY

1. zakład ślusarsko – elektryczny,
2. sklep spożywczy,
3. szkoła

BRONKOWICE

1. leśniczówka „Bronkowice”,
2. ujęcie wody pitnej,
3. Leśniczówka,

BRZEZIE

1. stacja paliw,
2. sklep spożywczy,

3. wylęgarnia drobiu.

CHYBICE

1. magazyny,
2. zespół szkół,
3. kościół
4. cmentarz,
5. sklep spożywczy,
6. Urząd pocztowy,
7. Punkt apteczny.

DABROWA

1. szkoła podstawowa,
2. sklep spożywczy,
3. kaplica (murowana),
4. zakład produkcji kostki brukowej.

GODÓW

1. Sanktuarium Maryjne (z kompleksem usług)
2. cmentarz,
3. szkoła podstawowa

GRABKÓW

1. sklep spożywczy,
2. skład materiałów budowlanych,
3. szkoła podstawowa,

JADOWIKI

1. szkoła podstawowa,
2. sklep wielobranżowy

KĄLKÓW

1. sklep spożywczy,
2. ośrodek zdrowia,
3. głąz narzutowy z tablicą informacyjną dotyczącą stan. dok. zapory „Wióry”.
4. oczyszczalnia ścieków
5. zabudowa wielorodzinna, niska (nowe osiedle)

RZEPIN KOLONIA

1. sklep spożywczy z gastronomią

KRAJKÓW

1. Kościół, nowy obiekt

ŁOMNO

1. Teren PGR, obecnie w części AWRSP, zabytkowy park i zabudowa wielorodzinna (bloki)
2. szkoła podstawowa
3. cmentarz

POKRZYWNICA

1. szkoła podstawowa w zabytkowym parku
2. sklep spożywczy
3. remiza OSP
4. teren zaniedbany, niewykorzystywany, dawny sklep spożywczy

RADKOWICE

1. Leśniczówka „Radkowie”.

RADKOWICE KOLONIA

1. leśniczówka „Radkowie”
2. Zespół Opieki Zdrowotnej
3. zespół szkół
4. Zabytkowy Kościół drewniany p.w. MB Częstochowskiej
5. cmentarz
6. zabytkowa chałupa drewniana, kryta gontem, obecnie punkt etnograficzny Muzeum Wsi Kieleckiej
7. gajówka

RZEPIN PIERWSZY

1. skład materiałów budowlanych
2. sklepy spożywcze

RZEPIN DRUGI

1. sklep spożywczy
2. kościół z plebanią (nowy obiekt)
3. zespół szkół

SZERZAWY

1. zespół szkół
2. Urząd Pocztowy
3. sklep spożywczy

ŚWIĘTOMARZ

1. sklep spożywczy
2. cmentarz
3. Zabytkowy Kościół murowany
4. plebania

ŚWIŚLINA

1. szkoła podstawowa

TARCZEK

1. Punkt Przemiału Zboża
2. cmentarz
3. zabytkowy Kościół (murowany)
4. biblioteka publiczna

TRZESZKÓW

1. sklep spożywczy,
2. Dom weselny.

WARSZÓWEK

1. masarnia

Wieloborowice

1. Punkt Przemiału Zboża

3. Komunikacja (charakterystyka i ocena stanu istniejącego)

Układ drogowy

Przyjmuje się, że głównymi elementami podstawowego układu drogowego gminy są istniejące ciągi dróg:

- droga wojewódzka nr 751 - Nowa Słupia - Bodzentyn (długość w granicach gminy Pawłów 1,2km),
- droga wojewódzka nr 752 - Górno - Bodzentyn - Rzepin (długość w granicach gminy Pawłów 9,2km),
- droga wojewódzka nr 756 - Starachowice - Stopnica (długość w granicach gminy Pawłów 13,6km).

Prognozy ruchu opracowane przez "Transprojekt - Warszawa" przewidują na tych ciągach w 2015 r. niewielkie średniodobowe natężenia ruchu rzędu 1500 do 2900 poj./dobę. Jedynie na odcinku Michałów - Rzepin (droga nr 756) należy liczyć się z nieco większymi potokami ruchu rzędu 6300 poj./dobę. Szczegółowe dane zestawione zostały w tabeli poniżej. Z tego też powodu, mimo lokalnych kolizji z zainwestowaniem nie przewiduje się zasadniczych korekt w przebiegu tych dróg.

Uzupełnieniem podstawowego układu drogowego są drogi:

1. Powiatowe:

- 1) Nr 05998T - Dąbrowa - Grabków - Bostów,
- 2) Nr 0600T - Rzepin - Rzepinek - Szerzawy - Brzezcie - Łomno,
- 3) Nr 0601T - Łomno - Łomno Zarzecze,
- 4) Nr 0602T - Tarczek - Grabków,
- 5) Nr 0603T - Szerzawy - Chybice - Wieloborowice - Szarotka,
- 6) Nr 0604T - Jadowniki - Ambroźów,
- 7) Nr 0606T - Rzepinek - Szerzawy,
- 8) Nr 0607T - Radkowice - Szerzawy,
- 9) Nr 0608T - Siekierno - Bronkowice - Rzepin,
- 10) Nr 0611T - Śniadka - Tarczek,
- 11) Nr 0612T - Rzepin - Dąbrowa,
- 12) Nr 0613T - Styków - Dąbrowa - Pawłów,
- 13) Nr 0627T - Styków - Kałków,
- 14) Nr 0628T - Dąbrowa - Kałków,
- 15) Nr 0629T - Pawłów - Bukówka - Droniewice,
- 16) Nr 0630T - Trzeszków - Pokrzywnica,
- 17) Nr 0631T - Chybice przez wieś,
- 18) Nr 0632T - Włochy - Wieloborowice,
- 19) Nr 0649T - Nletulisko - Szeligi - Kotarszyn,
- 20) Nr 0650T - Kałków - Godów - Doły Biskupie.

Łączna długość dróg powiatowych – 89,7 km.

2. Gminne:

- 1) Nr 002787 T - Gębice przez wieś,
- 2) Nr 002788 T - Zamazurze - Żuchowiec,
- 3) Nr 002789 T - Stara Wieś - przez wieś,

- 4) Nr 002790 T - Kałków - Godów,
- 5) Nr 002791 T - Kałków - przez wieś,
- 6) Nr 002792 T - Kałków - Zbiornik Wodny "Wióry",
- 7) Nr 002793 T - Goszczyn - przez wieś,
- 8) Nr 002794 T - Żuchowiec - Krynki,
- 9) Nr 002795 T - Dabrowa - przez wieś,
- 10) Nr 002796 T - Bronkowice - przez wieś,
- 11) Nr 002797 T - Podborze - Rzepin Pierwszy,
- 12) Nr 002798 T - Radkowice - Podosiny,
- 13) Nr 002799 T - Świślina - przez wieś,
- 14) Nr 002800 T - Świślina - Iżwola,
- 15) Nr 002801 T - Jadowniki Dolne - Rzepin Kolonia,
- 16) Nr 002802 T - Jadowniki Górne - Działki,
- 17) Nr 002803 T - Pawłów - przez wieś,
- 18) Nr 002804 T - Bukówka - Zapniów,
- 19) Nr 002805 T - Bukówka - Nowa Bukówka,
- 20) Nr 002806 T - Warszówek - Zbrza,
- 21) Nr 002807 T - Zbrza - Iwniki - Pokrzywnica,
- 22) Nr 002808 T - Trzeszków - Pokrzywnica,
- 23) Nr 002809 T - Chybice - Nieczulice,
- 24) Nr 002810 T - Nowy Bostów - Wawrzeńczyce,
- 25) Nr 002811 T - Modrzewie - Brzezcie,
- 26) Nr 002812 T - Świętomarz - przez wieś,
- 27) Nr 002813 T - Świętomarz - Tarczek Górny,
- 28) Nr 002814 T - Zarzecze - przez wieś,
- 29) Warszówek - Pawłów - Bukówka - Szeliği,
- 30) Kałków - Godów - Zamazurze - Doły Biskupie.

Łączna długość dróg gminnych – 47,25 km.

Szerokość dróg głównych w liniach rozgraniczających określa się na 25 do 30 m. Przewiduje się możliwość lokalnych zawężeń na terenach istniejącej zabudowy. W związku z tym, że ewentualna realizacja obejść na newralgicznych odcinkach jest sprawą odległej przyszłości, należy ograniczyć działalność inwestycyjną wzdłuż tych odcinków, a także bezpośrednią dostępność trasy, w szczególności dla zabudowy mieszkaniowej. Odległość od krawędzi jezdni zabudowy na nowych terenach budowlanych nie powinna być mniejsza niż 25 m.

Szerokość dróg zbiorczych w liniach rozgraniczających określa się na 15 do 20 m, z dopuszczeniem lokalnych zawężeń na terenach istniejącej zabudowy zwartej. Odległość zabudowy od krawędzi jezdni tych dróg na nowych terenach budowlanych powinna wynosić minimum 20 m. Sieć dróg lokalnych i dojazdowych tworzą odcinki dróg zaliczanych na mocy Ustawy o drogach publicznych do kategorii dróg gminnych oraz nie wymienione wyżej drogi wojewódzkie, a także szereg odcinków nie zaliczanych obecnie do żadnej kategorii dróg publicznych. Konieczne będzie szybkie uregulowanie statusu prawnego tych dróg.

Układ dróg lokalnych i dojazdowych dostosowany został do planowanego zagospodarowania w tym m. in. zrealizowanego zbiornika retencyjnego na rzekach Świślina i Pokrzywnica. W celu usprawnienia obsługi komunikacyjnej terenów wzdłuż zbiornika przewiduje się realizację dróg lokalnych po jego wschodniej i zachodniej stronie łączących wsie i przysiółki a także umożliwiające komunikację pomiędzy planowanymi obiektami turystycznymi i rekreacyjnymi.

Szerokość w liniach rozgraniczających dróg lokalnych określa się na 12 do 17 m. Mniejsza z tych wielkości może mieć zastosowanie w przypadku przekrojów ulicznych oraz przekrojów drogowych bez rowów odwadniających.

Szerokość w liniach rozgraniczających dróg dojazdowych określa się na 10 do 15 m. Minimalne szerokości mogą być stosowane w przypadku krótkich odcinków dojazdowych do niewielkich zespołów zabudowy mieszkaniowej bądź zagrodowej, nie wymagających rowów odwadniających.

Odległość zabudowy od dróg lokalnych i dojazdowych na nowych terenach budowlanych nie powinna być mniejsza niż 10 m.

Stan motoryzacji

Obecnie na terenie gminy zarejestrowanych jest:

Motocykle 453

Samochody osobowe 2062

Samochody ciężarowo – osobowe 93

Samochody ciężarowe 368

Ciągniki rolnicze 1389

Wskaźnik motoryzacji dla samochodów osobowych wynosi 136 so./1000 mk. i jest mniejszy od średniej wojewódzkiej (w 1996 r. – 165 s.o./1000 mk.) i średniej krajowej – 195 s.o./100 mk. Wskaźnik motoryzacji w zakresie samochodów ciężarowych wynosi 24 s.c./1000mk.

Zaplecze motoryzacji indywidualnej

Zaplecze motoryzacji w gminie jest słabo rozwinięte. Stacje paliw znajdują się we wsi Brzezie, Pawłów i Ambrożów. Ponadto na terenie gminy funkcjonują zakłady mechaniki pojazdowej oraz zakłady wulkanizacyjne.

Większe zgrupowania miejsc postojowych związane są z funkcjonowaniem: Sanktuarium w Kalkowie (plac postojowy o powierzchni ok. 0,5 ha), Urzędu Gminy w Pawłowie (parkingi wydzielone o pojemności ok. 20 m.p.) oraz obiektów usługowo – handlowych w Pawłowie przy drodze krajowej nr 756 (zatoka postojowa o długości ok. 100m).

Ogólna charakterystyka układu komunikacyjnego gminy

Podstawowy szkielet układu drogowego stanowi trójkątny układ dróg krajowych regionalnych. Głównymi kolizyjnymi punktami w układzie dróg krajowych są ostre załomy tras w obrębie skrzyżowania z drogami wojewódzkimi w Pawłowie (droga nr 756) oraz w miejscowościach Tarczek i Szerzawy (droga nr 752). Występująca na wielu odcinkach tych dróg zabudowa mieszkaniowa ma z reguły charakter rozproszony. Większe kolizje z zabudową występują odcinkowo w Pawłowie, Ambrożowie i Chybicach (droga nr 756) a także w miejscowości Szerzawy (droga Nr 752).

Układ dróg wojewódzkich i gminnych nie ma cech regularności; generalnie dostosowany jest do istniejącego zagospodarowania terenu. Wiele odcinków dróg sklasyfikowanych jako wojewódzkie ma w układzie komunikacyjnym gminy znaczenie drugorzędne. Część z nich ma obecnie charakter dojazdów do poszczególnych miejscowości. Parametry techniczno – eksploatacyjne dróg wojewódzkich nr 15909, 15934 i 15960 (w szczególności nieutwardzone nawierzchnie) także nie pozwalają zaliczyć ich podstawowego układu funkcjonalnego gminy. Czynniki te skłaniają do obniżenia ich kategorii do kategorii dróg gminnych.

Mając na uwadze parametry techniczne, zakres realizowanych powiązań, znaczenia dla komunikacji zbiorowej, do podstawowego układu drogowego w ujęciu funkcjonalnym należy zaliczyć drogi wojewódzkie oraz powiatowe.

Układ dróg gminnych zapewnia odpowiednie standardy obsługi komunikacyjnej mieszkańców, przede wszystkim ze względu na stan nawierzchni. Drogi gminne posiadają nawierzchnię twardą, niewiele jest dróg gruntowych.

Podstawowym mankamentem funkcjonującej obecnie komunikacji zbiorowej są niskie częstotliwości kursowania bądź brak połączeń autobusowych w miejscowościach położonych z dala od układu dróg wojewódzkich, po których realizowana jest większość kursów autobusów. Do mankamentów istniejącego systemu obsługi autobusowej należy zaliczyć także brak bezpośrednich powiązań miejscowości w północnej części gminy z jej centrum administracyjnym – Pawłowem.

Komunikacja zbiorowa

Obszar gminy obsługiwany jest masową komunikacją pasażerską przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej (w Ostrowcu Świętokrzyskim i Starachowicach) oraz prywatnych przewoźników zrzeszonych w Świętokrzyskim Zrzeszeniu Przewoźników Prywatnych w Kielcach.

W ostatnich latach obserwuje się tendencje przejmowania przewozów przez prywatnych przewoźników dysponujących mniejszym taborem bardziej przystosowanym do obsługi linii o małym potoku ruchu i poruszania się po drogach niższych klas.

4. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Pawłów istnieją cztery stacje wodociągowe zaopatrujące w wodę jej mieszkańców. Są to:

1. Stacja wodociągowa Bronkowice pracująca w oparciu o 3 studnie wiercone wraz z hydrofornią. Z ujęcia tego zaopatrywane są następujące miejscowości: Bronkowice, Bronkowice Górne, Zawywozie, Podradkowie, Piskowice, Brogowiec, Podosiny, Podborze, Radkowie, Rakowice Kolonia, Radkowie Stara Wieś, Radkowie Strona, Podświślina, Rzepin Pierwszy, Kolonia Rzepin, Rzepin Drugi, Pawłów, Dąbrowa Podlesie i Chybicka, Kolonia Godów, Kałków, Godów, Grębice, Zamazurze, Bukówka, Warszówek, Zbrza oraz położone na terenie gminy Bodzentyn wieś Parcele i Śniadka. Dla tego ujęcia udzielone zostało przez Starostę Powiatu Starachowickiego pozwolenie wodno prawne znak: GNO/GR.6223-7/08 z dnia 21 lipca 2008 r. zezwalające na pobór wody w ilości 36m³/h, tj. w wysokości niższej niż zatwierdzone zasoby ujęcia wynoszące 65m³/h. Decyzja ta ważna jest do 27 grudnia 2016 r.
2. Stacja wodociągowa Szerzawy, składająca się z 2 studni, hydroforni i 2 zbiorników wyrównawczych o pojemności 150 m³ każdy. Z ujęcia tego zaopatrywane są następujące miejscowości: Szerzawy, Jadowniki, Brzezcie, Wawrzeńczyce, Tarczek Górny i Dolny, Rzepinek, Chybice, Świętomarz, Bostów Nowy i Stary, Modrzewie, Łomno, Krajków, Grabków, Jawor Nowy i Stary, Nieczulice, Wieloborowice, Trzeszków Nowy i Stary, Pokrzywnica, Ambożów i Bukówka. Dla ujęcia obowiązuje pozwolenie wodno prawne udzielone przez Starostę Powiatu Starachowickiego znak: RO.I.6223-23/06 z dnia 27 grudnia 2006r. zezwalające na pobór wody w wysokości 36 m³/h, tj. poniżej niż zatwierdzone zasoby ujęcia wynoszące 50 m³/h. Pozwolenie wodno prawne ważne jest do 27 grudnia 2016 r.
3. Stacja wodociągowa Ambrożów, pracuje w oparciu o 2 studnie i 2 zbiorniki wyrównawcze o pojemności 150 m³ każdy. Pozwolenie na pobór wody wydał Starosta Starachowicki decyzją znak: RO.I.6223-32/06 z dnia 27 grudnia 2006 r. Decyzja ta ważna jest do dnia 27 grudnia 2016 r.
4. Stacja wodociągowa Świsłina, pracująca w oparciu o 1 studnię, która zaopatruje w wodę następujące miejscowości: Świślinę Górną i Dolną. Pozwolenie na pobór wody wydał Starosta Starachowicki decyzją znak: RO.I.6223-1/2001 z dnia 21 marca 2001 r. w ilości max. 73 m³/dobę.

Dla ujęcia wody w Ambrożowie rozporządzeniem Nr 6/2005 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 9 listopada 2005 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej dla ujęcia wody podziemnej w miejscowości Ambrożów (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 267, poz.

3280) ustanowione zostały strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej, w obrębie których obowiązują następujące zasady ochrony:

Na terenie ochrony bezpośredniej wprowadza się następujące zakazy, nakazy i ograniczenia:

- 1) zabrania się użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody;
- 2) teren należy zagospodarować zielenią;
- 3) należy odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- 4) ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń do poboru wody należy odprowadzać poza granice terenu ochrony bezpośredniej;
- 5) przebywanie na terenie ochrony bezpośredniej osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń do poboru wody należy ograniczyć do niezbędnych potrzeb.

Teren ochrony bezpośredniej powinien być ogrodzony i oznakowany tablicą zawierającą informacje o ujęciu wody i zakazie wstępu osób nieuprawnionych.

Na terenie ochrony pośredniej zabronione jest wykonywanie następujących robót i czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia.

- 1) wprowadzania ścieków do wód lub ziemi;
- 2) rolniczego wykorzystywania ścieków;
- 3) przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych;
- 4) stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin, z wyłączeniem środków ochrony roślin dopuszczonych do stosowania w strefach ujęć wody, zgodnie z zapisem art. 47, ust. 1, pkt 4, ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz. U. Nr 11, poz. 94, z późn. zm.);
- 5) budowy autostrad, dróg i torów kolejowych;
- 6) wykonywania robót melioracyjnych;
- 7) lokalizowania zakładów przemysłowych oraz ferm chowu lub hodowli zwierząt;
- 8) lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych oraz innych substancji niebezpiecznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.);
- 9) lokalizowania składowisk odpadów komunalnych, niebezpiecznych, innych niż niebezpieczne i obojętne oraz obojętnych;
- 10) mycia pojazdów mechanicznych;
- 11) urządzania parkingów, obozowisk oraz kąpielisk;
- 12) lokalizowania nowych ujęć wody, z wyłączeniem modernizacji i rozbudowy ujęcia w miejscowości Ambrożów;
- 13) lokalizowania cmentarzy oraz grzebania zwłok zwierzęcych;
- 14) wydobywania kopalni.

Zabrania się na terenie strefy ochrony pośredniej przechowywania nawozów naturalnych pochodzenia zwierzęcego poza urządzeniami dostosowanymi do ich gromadzenia zgodnie z wymogami art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. – o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991 z późn. zm.).

Teren ochrony pośredniej należy oznaczyć w punktach przecięcia się jego granic ze szlakami komunikacyjnymi oraz w innych charakterystycznych punktach terenu, tablicami informującymi o ustanowionej strefie.

Dla ujęcia wody w Szerzawach rozporządzeniem Nr 3/2005 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 18 lipca 2005 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej dla ujęcia wody podziemnej w miejscowości Szerzawy (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 172, poz. 2054) ustanowione zostały strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej, w obrębie których obowiązują następujące zasady ochrony:

1. Na terenie strefy ochrony bezpośredniej obowiązują następujące zakazy, nakazy i ograniczenia:

- 1) zabrania się użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody,
 - 2) teren należy zagospodarować zielenią,
 - 3) należy odprowadzić wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
 - 4) ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń do poboru wody należy odprowadzić poza granice terenu ochrony bezpośredniej,
 - 5) przebywanie na terenie ochrony bezpośredniej osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń do poboru wody należy ograniczyć do niezbędnych potrzeb.
2. Na teren objętym strefą ochrony pośredniej ustanowionej zabrania się wykonywania następujących robót i czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia:
- 1) wprowadzania ścieków do wód lub ziemi,
 - 2) rolniczego wykorzystywania ścieków,
 - 3) przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych,
 - 4) składowania nawozów oraz środków ochrony roślin,
 - 5) budowy autostrad, dróg i torów kolejowych,
 - 6) wykonywania robót melioracyjnych oraz wykopów ziemnych,
 - 7) lokalizowania zakładów przemysłowych oraz ferm chowu lub hodowli zwierząt,
 - 8) lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji niebezpiecznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tj. z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150 ze zmianami),
 - 9) lokalizowania składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
 - 10) mycia pojazdów mechanicznych,
 - 11) urządzania parkingów, obozowisk oraz kąpielisk,
 - 12) lokalizowania nowych ujęć wody z wyłączeniem modernizacji i rozbudowy ujęcia wody w Szerzawach,
 - 13) wydobywania kopalin,
 - 14) wykonywania odwodnień budowlanych lub górniczych,
 - 15) lokalizowania cmentarzy oraz grzebania zwłok zwierzęcych.

Wg danych Zakładu Usługowo – Inwestycyjnego w Pawłowie z siedzibą w Brzeziu będącego zarządcą sieci wodociągowej, na terenie gminy na koniec 2009 r. było 198,6 km sieci wodociągowej oraz 3 486 przyłączy.

Zbiornicze zestawienie studni wierconych na terenie gminy Pawłów przedstawia tabela poniżej:

Nr studni	Miejscowość	Głębokość (m)	Wydajność maksymalna studni (m ³ /h)	Zasoby zatwierdzone w kat. B (m ³ /h)
1	Bronkowice - ujęcie komunalne (3)	100	67,92	65
2	Bronkowice - ujęcie komunalne (studnia nr 1 otwór obserwacyjny)	70		
3	Bronkowice - ujęcie komunalne (studnia nr 2 - awaryjna)	97		
4	Kolonia Rzepin	30	3,10	-
5	Świślina - ujęcie komunalne	68	12,0	20,0
6	Rzepin Pierwszy	120	1,5	-
7	Pawłów	30	0,8	-

8	Pawłów	277	0,4	-
9	Pawłów - szkoła	60	2,5	2,5
10	Warszówek	60	18,15	18
11	Rzepin Drugi	100	3,7	-
12	Godów	100	6,52	650
13	Godów	80	1,20	-
14	Szerzawy - ujęcie komunalne (studnia nr 1 otwór obserwacyjny)	81,50	-	-
15	Szerzawy - ujęcie komunalne (studnia nr 2 zasadnicza)	100	50,0	60,0
16	Szerzawy - ujęcie komunalne (studnia nr 3)	120	70,26	60,0
17	Tarczek	30	2,40	2,5
18	Brzezie	60	10,50	10,50
19	Łomno	42	9,12	9,1
20	Jadowniki	60	1,40	1,40
21	Pawłów	40	6,40	4,1
22	Pawłów	41	7,8	7,8
23	Ambrożów	30	1,70	2,0
24	Ambrożów	96	39,0	39,0
25	Chybice	30	5,0	5,0
26	Nowy Bostów	30	0,70	0,7
27	Bukówka	110	2,7	2,7
28	Pokrzywnica	80	15,0	15,0
29	Pokrzywnica	30	5,0	4,6
30	Wieloborowice	30	5,0	3,3
31	Stary Bostów	30	2,4	1,0
32	Szerzawy	50	5,0	-
33	Warszówek	30	12,0	-
34	Nowy Jawór	źródło	6,5	-

Kanalizacja

Gmina Pawłów od kilku lat prowadzi sukcesywnie inwestycje mające na celu poprawę stanu odbioru ścieków komunalnych. W 2009 roku udało się zakończyć dwie bardzo duże inwestycje tj. budowę oczyszczalni ścieków w miejscowości Tarczek. Do oczyszczalni tej odprowadzane są ścieki z następujących miejscowości: Tarczek, Szerzawy, Świętomarz, Brzezie, Wawrzeńczyce oraz Szerzawy.

Zbiornicza sieć kanalizacyjna została już wybudowana w miejscowościach takich jak: Godów, Kalków, Dąbrowa, Rzepin Pierwszy, Rzepin Drugi, Pawłów, Ambrożów, Chybice. Ścieki z tych miejscowości odprowadzane są do istniejącej oczyszczalni ścieków w Godowie. Budowa sieci kanalizacyjnej wyeliminowała niebezpieczeństwo przedostania się do wód podziemnych i powierzchniowych zanieczyszczeń z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych. Szczególnie podatne na zanieczyszczenia są zbiorniki wód podziemnych, stanowiące podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę.

Wg danych otrzymanych z Gminnego Zakładu – Usługowo – Inwestycyjnego w Pawłowie z/s w Brzeziu długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2008 roku wynosiła 88,3 km, ilość przyłączy kanalizacyjnych 958, w 2009 roku długość sieci wynosiła 108,6, a ilość przyłączy kanalizacyjnych 962.

Tak, więc na terenie gminy Pawłów funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków mechaniczno – biologiczne w miejscowości Godów i Tarczek, które wyposażone są również punkty zlewne do których wozami asenizacyjnymi dowożone są ścieki pobrane ze zbiorników bezodpływowych z miejscowości, w których brak jest sieci kanalizacji sanitarnej.

Zaopatrzenie w gaz

Teren gminy Pawłów zgazyfikowany jest w dobrym stopniu. Sieć gazowa rozdzielcza występuje w następujących miejscowościach gminy: Dąbrowa, Pawłów, Rzepin Pierwszy, Rzepin Drugi, Chybice, Ambrożów, Wawrzeńczyce, Brzezie, Szerzawy, Świślina, Radkowiec Kolonia, Radkowiec, Bronkowice, Bukówka, Zbrza, Warszówek, Nowy Jawór i Stary Jawór, Rzepin Kolonia, Tarczek Dolny, Tarczek Górny, Świętomarz, Rzepinek, Krajków, Grabków, Trzeszków, Jadowniki. Sieć gazowa występuje w 27 wsiach i stanowi 17,5 km długości.

Mieszkańcy wsi, które nie są wyposażone w sieć gazową korzystają z indywidualnych butli gazowych propan – butan.

Elektroenergetyka

Źródła dostawy energii elektrycznej

Źródłem dostawy energii elektrycznej w rejonie są linie elektromagnetyczne:

- EN 220 Rózki – Niziny (11 km w gminie Pawłów) pracująca na obniżonym napięciu 110kV,
- odgałęzienie z w/w EN 220 Rzepin I – Ostrowiec Świętokrzyski (SW 400/220/110),
- EN 110 Starachowice – Stara Słupia zawieszona na EN 220 (10 km w gminie), pracująca na obniżonym napięciu 15kV.
- EN 110 Starachowice – Ostrowiec Świętokrzyski (5,6 km).

Bezpośrednim źródłem dostawy energii elektrycznej dla gminy Pawłów są

- GPZ 1 Starachowice – 15 kV
- GPZ Stara Słupia – 15 kV

RS Brody – 15 kV

System SN

Cały ptn. – zach. obszar gminy Pawłów jest zasilany z RS Brody, a mianowicie: Godów, Kałków, Dąbrowa, ptn. Pawłowa, Warszówek, Rzepin I i II, Radkowiec, Bronkowice, Świślina, Rzepinek, Kolonia Rzepin, Szerzawy, Brzezie, Świętomarz, Tarczek.

GPZ Stara Słupia zasila Szeliği, Pokrzywnicę, Bukówkę, ptd. cz. Pawłowa, Jadowniki, Nowy Jawór, Stary Jawór, Wawrzeńczyce, Ambrożów, Trzeszków, Wieloborowice, Nieczulice, Chybice, Bostów i Modrzewie.

GPZ Starachowice zasila od strony Bodzentyna : Grabków, Krajków i Łomno.

Telekomunikacja

Gmina Pawłów obsługiwana jest przez służby telekomunikacyjne za pośrednictwem centrali telefonicznej ACT Starachowice.

W gminie Pawłów przebudowano system telekomunikacyjny z uwzględnieniem zastosowania nowoczesnej techniki komunikacyjnej i zabezpieczeniem potrzeb społeczności gminy.

Istnieją techniczne i finansowe możliwości bieżącego zaspokajania potrzeb ludności gminy w zakresie obsługi telekomunikacyjnej.

Na terenie gminy zlokalizowane są stacje telefonii komórkowych w Dąbrowie i Brzeziu, które świadczą łączność bezprzewodową.

Odpady komunalne

Gmina Pawłów nie posiada na swoim terenie składowiska odpadów komunalnych. Odpady komunalne z gospodarstw odbierane są przez wyspecjalizowanego odbiorcę. Odpady gromadzone są

w pojemnikach plastikowych odbierane są raz w miesiącu i wywożone do Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych w Janczycach, gm. Baćkowice.